

د قبر والو ۲۵ حڪايات

(مع د اديري دُعاگانې او مَدَنِي گِلونہ)

پښتو ترجمہ:
مجلس تراجم
(دعوت اسلامي)

شيخ طريقت، أمير اہلسنت، بانی دعوت اسلامي، حضرت علامہ مولانا ابو بلال

محمد الیاس عطار قادري رضوي

دامت برکاتہم العالیۃ

www.dawateislami.net

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ
أَمَّا بَعْدُ فَأَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

د کتاب لوستلو دُعا

دیني کتاب یا اسلامي سبق لوستلو نه مخکېنې دا لاندې دُعا لولئ اِن
شَاءَ اللهُ تعالیٰ څه چه لولئ هغه به مویاد پاتې کیري:

اَللّٰهُمَّ افْتَحْ عَلَيْنَا حِكْمَتَكَ وَاَنْشُرْ عَلَيْنَا رَحْمَتَكَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْاِكْرَامِ

ترجمه: اے الله **عَزَّوَجَلَّ** په مونږه د علم او حکمت دروازې برسيره [يعني بېرته]

کړې او په مونږه خپل رحمت رانازل کړې! اے عظمت او بُزرگي والا!

(مستطرف ج ۱ ص ۴۰، دار الفکر بيروت)

طالب غم
مدیریت تبلیغ
ومغفرت

(اول او آخر کښ یو یو ځل دُرود شریف ولولئ)

د رسالې نوم: د قبرونو والو ۲۵ حکایات

اول ځل:

تعداد:

ناشر: مکتبۃ الهدیینه، عالمي مدني مرکز فیضانِ مدینه، بابُ المدینہ کراچی.

مدني عرض: بل چاته د دې رسالې د چاپ کولو اجازت نشته

کتاب اخستونکي توجه وکړئ

که د کتاب په طباعت کښې څه ښکاره خامي وي یا پانږې کمي وي یا په
بائنډنگ کښې مخکښې روسته لکيدلې وي نو مکتبۃ الهدیینه ته رجوع وکړئ.

د قبرونو والو ۲۵ حكايات

د شيخ طريقت امير اهل سنت، باني دعوت اسلامي حضرت علامه،
مولانا، ابو بلال محمد الياس عطار قادري، رضي الله عنه
د بيان دا رساله ”قبر والوں کی ۲۵ حکایات“ په اردو ژبه کښې ليکي شوي ده.

مجلس تراجم (دعوت اسلامي) د دې رسالې په آسانه پښتو ژبه کښې د
وس مناسب د ترجمه کولو کوشش کړې دې. که چرې په دې ترجمه کښې
څه غلطې يا کمې، زياتې اومومې نو ستاسو په خدمت کښې عرض دې
چه مجلس تراجم ته خبر وکړئ او د ثواب حقدار جوړ شئ.

پيشکش: مجلس تراجم دعوت اسلامي

برائے رابطہ:

عالمی مدنی مرکز فیضانِ مدینہ محلہ سوداگراں

پرانی سبزی منڈی، باب المدینہ کراچی، پاکستان

UAN: ☎ +92-21-111-25-26-92 – Ext. 7213

Email: ✉ translation@dawateislami.net

فهرست

نمبر	عنوان
1	د قبرونو والو ۲۵ جڳايات
1	﴿۱﴾ ۵۶۰ قبرونو نه عذاب لري شو
3	﴿۲﴾ د بزرگ په دُعا د ټولي اديرې بڅښنه وشوه
4	درې فرامینِ مُصطفى صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم
5	﴿۳﴾ د فاروقِ اعظم د قبر والو سره خبرې!
6	غافلہ انسانہ نيکي به درسره ځي!
7	اديرې ته د سلام کولو طريقه
8	په قبر گلونه اچول
9	په ادیره کښې څه سوچ کول پکار دي؟
10	﴿۴﴾ د گلاب گلونه يا ښاماران؟
11	مړي د بزرگانو خوا ته خخوي
12	﴿۵﴾ د اديرې مړي په خوب کښې راغلل
13	روحونه د ایصالِ ثواب غوښتلو د پاره کورونو ته راځي
14	﴿۶﴾ د ایصالِ ثواب سمدستي بَرکت
16	مړې په خوب کښې د بیمار لیدلو تعبیر
17	﴿۷﴾ د اور شعله
17	د ژوندو په دُعا مړي بڅښل شي
18	﴿۸﴾ والد صاحب مې خوب کښې راغلو او وئیل ئې چه.....
18	﴿۹﴾ په قبر کښې مړې د دویدونکي په شان وي
19	که د مور او پلار قبرونه د اديرې په مینځ کښې وي نو....
20	د قَبْرِ خوا ته د تِلَاوت کولو په باره کښ....
21	نورانی لباس
21	نورانی تالې
22	د ایصالِ ثواب څلور مَدَنِي گلونه د مَرَحُوم په قَبْرِ کښې به نُور پیدا شي

23	ٲول قبرونو والا د سفارشي جوړولو عمل
23	د مړو د شمير همره ثواب گڼلو طريقه
24	﴿١٣،١٢﴾ د غوث ٲاك د خپل امام په مزار حاضري
26	د ”المدد يا غوث“ د لسو حروفو په نسبت د مزاراتو مُتَعَلِّق ١٠ مَدَنِي گلونه
26	مزاراتو ته د حاضري طريقه
27	د مزاراتو زيارت كول سُنَّت دي
27	مزاراتِ اولياء نه فائدي حاصليري
28	قبر مه بنكلوي
28	د شُهَدائے كرامو مزاراتو باندې د سلام طريقه
28	په مزاراتو خادر غوړول
29	په مزار گنبد جوړول
29	په مزاراتو رنډاگانې كول
30	د قَبْرِ طواف
30	قَبْرِ ته سَجده كول
30	﴿١٤﴾ په قَبْرِ كښې قُرآن لوستونكې خُلمې
32	﴿١٥﴾ خوشبودار قَبْرِ
32	﴿١٦﴾ په يوه سترگه ړوند مړې
33	هر صحابي قطعي جَنَّتِي دي
34	﴿١٧﴾ د عجيبه كوهي قيدي
35	مقروض شهيد به هُم جَنَّت ته نه شي تلې تر څو چه....
36	د جنازې د لمانځه نه محكښې د اعلان طريقه
37	﴿١٨﴾ په قَبْرِ كښې ئې سترگې وغړولې
37	اولياء پس له وفاته هُم ژوندي وي
38	﴿١٩﴾ كله چه د ميبښې بڼپه په زمكه كښې خڅه شوه....
39	﴿٢٠﴾ قَبْرِ باندې ناست كس ته خبردارې

40	﴿٢١﴾ چه په قَبْرِ ئې ښپه کيښودله نو آواز راغې
40	﴿٢٢﴾ په قَبْرِ د پاسه اوده کيدو والا ته صاحبِ قَبْرِ اُووئيل...
41	﴿٢٣﴾ پاڅه تا ما ته تکليف راکړو!
41	په قبر ښپه ايښودل حرام دي
42	وران کړو قبرونو د پاسه جوړه شوي لار باندې تلل حرام دي
42	د مزاراتو نه چاپيره وران کړو قبرونو د پاسه
43	د قَبْرِ خوا ته گندکي کول
43	که د مړي خخولو د پاره په قبرونو د ښپو کيښودلو مجبوري شي؟
44	په اديره کښې مېړو ته خواږه اچول
44	په قبر اوبه شيندل
45	په پخواني قبرستان کښې کور جوړول څنگه دي؟
46	چه زوړ قَبْرِ کښې هډوکي ويښي نو...؟
47	د خوب ليدو په وجه د قَبْرِ سپردلو مسئله
49	په قَبْرِ ماشومان خيژي او کوزيږي
50	﴿٢٤﴾ قَبْرِ سپردلو والا پوند شو!
50	﴿٢٥﴾ قَبْرِ سپردلو والا ژوندې خخ شو
52	د امانتاً خخولو مسئله
52	د بل چا په زمکه کښې بې تپوسه خخول
54	که د مړي سره مال خخ شي نو څه کول پکار دي؟
54	”زيارتِ قُبُورِ سُنَّت دي“ د خوارلسو خروفو

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ
أَمَّا بَعْدُ فَأَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

د قبرونو والو ۲۵ حكايات^۱

(مع د اديرې دُعاګانې او مدني ګلونه)

شیطان که هر څومره ناراستي درولي خو تاسو دا رساله د آخرې پورې ولولئ اِنْ شَاءَ اللَّهُ تعالی ایمان به مو تازه شي.

﴿۱﴾ ۵۶۰ قبرونو نه عذاب لرې شو

حضرت علامه ابو عبدالله محمد بن احمد مالکي قرطبي رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ نقل کوي چه د حضرت سیدنا حسن بصري رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ په خدمت کښې یوه ښځه حاضره شوه او عرض ئې وکړو چه زما پیغله لور وفات شوي ده، څه طریقه را ته وښائې چه په خوب کښې ئې وینم. هغوئې رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ ورته عمل اوبښودو. هغې خپله مرحومه لور په خوب کښې ولیدله خو په داسې حالت کښې چه د تارکولو جامې ور

1 دا بیان امیر اهل سنت دَامَتْ بَرَکَاتُہُمُ الْعَالِیَہُ په کراچۍ کښې د تبلیغ قرآن و سُنَّت د عالمگیر غیر سیاسي تحریک دعوت اسلامي په عالي مَدَنِي مرکز فیضان مدینہ کښې د سُنَّتو ډکه هفته واره اجتماع کښې (په لسم شعبان ۱۴۲۱ھ کښې) فرمائیلې وو. د ترمیم او اضافې سره لیکلې شوې حاضر خدمت دې. مجلس مکتبۃ المدینہ

اغوستي شوي دي، په خټ کښې ئې زنځير او په ښپو کښې ئې بېړۍ دي! دا هيبتناک منظر ئې چه وليدو نو هغه ښځه په لېزان شوه! بله ورځ ئې هغه خوب حضرت سَيِّدنا حسن بصري رحمۃ الله تعالى عليه ته بيان کړو. هغوئې چه واوريدو نو ډير خفه شو. څه موده پس حضرت سَيِّدنا حسن بصري رحمۃ الله تعالى عليه په خوب کښې يوه جينۍ وليدله چه په جَنَّت کښې په تخت ناسته ده او تاج ئې په سر کړې دې. هغوئې رحمۃ الله تعالى عليه ئې چه وليدلو نو هغه جينۍ اووئيل چه ”زه د هُم هغې ښځې لور يم چا چه تاسو ته زما حالت بيان کړې وو.“ هغوئې رحمۃ الله تعالى عليه ورته اوفرمايل چه د هغې د وينا مطابق خو ته په عذاب کښې وې، آخر دا انقلاب څنگه راغې؟ مرحومې اووئيل چه په اديره يو کس تيريدو او هغه په خوږ مُصطفى صلی الله تعالى عليه واله وسلم باندې دُرود شريف ولوستو، د هغه د دُرود شريف وئيلو په بَرَکت الله تعالى مونږه ۵۶۰ قبرونو والو نه عذاب لرې کړو.“ (ماخوذاً از تذکرة احوال الموتى و أمور الآخرة ج ۱، ص ۷۴)

بسوئے کوئے مدینہ پڑھو درود پڑھو

جو تم کو چاہئے جنت پڑھو درود پڑھو

د مدینې په لور روان شه او دُرود لوله

که جَنَّت غواړې نو کثرت سره دُرود لوله

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيب! صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَى مُحَمَّدٍ

﴿۲۵﴾ د بزرگ په دُعا د ټولې اديرې بڅښنه وشوه

خوږو خوږو اسلامي ورونو! معلومه شوه چه د دُرود شريف ډير برکتونه دي او هغه هُم که د يو عاشقِ رَسُول په ژبه اُووئيل شي نو د هغې شان څه بل رنگ وي، کيدې شي چه هغه د الله تعالى څوک مقبول بنده وو چه د هغه په اديره د تيريدو او درود شريف وئيلو په بَرکت د ۵۶۰ مړونه عذاب لرې کړې شو. د خپلو عزيزانو قبرونو له عاشقانِ رَسُول په ډير زيات احترام بوتلل او په هغوئې هلته اِيصالِ ثواب کول يقيناً د فائدي خبره ده. د الله والو د قدمونو د بَرکت به څه وائې! حضرت سَيِّدُنَا شيخ اسماعيل حَضَرِي رَحِمَهُمُ اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ د اديرې په خوا تيريدلو نو د يو قبر خوا ته ودريدلو او ډير ئې وژړل بيا ئې لږ ساعت پس بې اختياره وخنډل! د هغوئې نه چه د دې د وجهې تپوس وکړې شو نو وئې فرمائيل: ما وليدل چه دې اديرې والو باندې عذاب کيږي، ما الله تعالى ته په ژړا او فرياد (د دوئې د بڅښنې) سوال وکړو، نو ما ته اووئيل شو چه څه! مونږه د دې خلقو په باره کښې ستا شفاعت قبول کړو. (دا ئې اُوَفرمائيل او په گوټ کښې جوړ شوي يو قبر ته ئې اشاره وکړه چه) د دې قبر والا ښځې اُووئيل چه اے فقيه اسماعيل! زه يوه سندر غاړې ښځه ووم، آيا زما بڅښنه هُم وشوه؟ نو

ما او وئيل چه آؤ ته هُم دوئي (يعني بخنبلو خلقو) كنبې شامله ئې. هُم دا خبره زما د خدا باعث جوړه شوه. (سُحُ الصُّدُور ص ۲۰۶) د الله تعالى د په هغوئي رحمت وي او د هغوئي په خاطر د زمونږه بې حسابنه مخبښنه وشي.

أَمِينِ بِجَاهِ النَّبِيِّ الْأَمِينِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ

خوږو خوږو اسلامي ورونو! د اولياءِ كرامو هُم څه ښكلي شان وي چه د قبر حالات هُم هغوئي ته ښكاره وي، دوئي د قبرونو والو سره خبرې هُم كوي، د دوئي په دُعا او مُناجاتو د قبرونو نه عذابونه لرې كيږي، قبرونو والا چه دوئي ته فرياد وكړي نو دوئي ئې اوري او د هغوئي امداد هُم كوي. الله تعالى د مونږه د خپلو اولياءِ په خاطر بې حسابنه او مخبښي. أَمِينِ بِجَاهِ النَّبِيِّ الْأَمِينِ صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ

هم کوسارے اولياء سے پيار ہے

اِنْ شَاءَ اللّٰهُ اپنا پيڑا پار ہے

مونږ لرو دهر ولي سره محبت

اِنْ شَاءَ اللّٰهُ كيږي به زمونږه مغفرت

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيب! صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَى مُحَمَّدٍ

دري فرامينِ مُصطفى صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ

مونږ ته هُم پکار دي چه اديرې [يعني قبرستان] ته خُو او د مسلمانانو د قبرونو زيارت کوو ځکه چه دا سُنّت دي، د آخرت د ياد باعث دي، د ځان د پاره د مغفرت ذريعه او د قبرونو والو د پاره فائده مند دي. په دې باره کښې درې فرامینِ مُصطَفی صلی الله تعالی علیه و آله و سلم او کورئ: (۱) ما تاسو د قبرونو د زيارت نه منع کړي وئ، اوس تاسو د قبرونو زيارت کوئ ځکه چه هغه په دُنیا کښې د بې رَغبتئ سبب دي او د آخرت ياد ورکوي. (سُنَنِ ابْنِ مَاجَه ج ۲ ص ۲۵۲ حديث ۱۵۷۱) (۲) چه کله څوک په داسې قبر تيريزي چه هغه ئې په دُنیا کښې پيژندلو او هغه ته سلام وکړي نو هغه مړې هغه پيژني او د هغه د سلام جواب ورکوي. (تَارِيخِ بَغْدَاد ج ۶ ص ۱۳۵ حديث ۳۱۷) (۳) څوک چه د خپل مور او پلار دواړو يا د يو د قبر د هرې جُمعې په ورځ زيارت کوي، د هغه بخښنه به وشي او نيکو کار به ليکلې کيږي. (شُعَبُ الْاَيْمَان ج ۶ ص ۲۰۱ حديث ۷۹۰۱)

﴿۳﴾ د فاروق اعظم قبر والو سره خبرې!

اميرُ الْمُؤْمِنين حضرت سَيِّدُنَا عمر فاروق اعظم رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ په يوه اديره [مقبره] تيريدلو نو وئې وئيل: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَهْلَ الْقُبُورِ (يعني اے قبرونو والو! په تاسو د سلامتيا وي) نوي خبرونه دا دي چه ستاسو ښځو نور ودونه وکړل، ستاسو په کورونو کښې نور خلق آباد

شوي دي او ستاسو مالونه تقسيم شوي دي.“ نو آواز راغې: اے
عمر! زمونږه نوي خبرونه دا دي چه مونږه كوم نيك اعمال كړي وو
د هغې بدل دلته راكړې شو او څه مو چه د الله تعالى په لار كښې
خرج كړي وو د هغې كټه مو هم اوموندله او څه مو چه (په دُنيا كښې)
پريښودل په هغې كښې مو نقصان وكړو. (سُحُ الصُّدُور ص ۲۰۹) د الله تعالى د
په هغوئ رحمت وي او د هغوئ په خاطر د زمونږه بې حسابنه بخښنه وشي

غافله انسانه نيكي به درسره ځي!

خوږو خوږو اسلامي ورونږو! د امير المؤمنين حضرت سَيِّدُنَا عُمَر
فاروق اعظم رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ هُم څه ښكلې شان دې! د الله تعالى په عطا به
هغوئ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ د قبر والو سره هُم خبري كولې. په دې بيان شوي
حكايت كښې خُصُوصاً د مال و دولت د حريصانو او د عاليشانو
كورونو او اوچتو اوچتو پلازو جوړولو والو د پاره د عبرت ډير
”مَدَنِي گلونه“ دي. آه! انسان چه په دُنيا كښې كوم نهايت مضبوط
او مُستحكم كور جوړ كړي او په ښه نه ښه انداز ئې ښكلې كړي،
هغه په هغې كښې د هميشه د پاره نه اوسيري، آخر نور خلق
پكښې آباد شي. د هغه د ټول عمر په خوارئ گټلي مال او ”بينك
كښې جمع دولت“ باندې نور خلق قبضه وكړي. او د مرگ نه پس

صرف هغه مال پکار راځي کوم چه د الله تعالى په لار کښې خرچ کړې شوې وي. په سوره دُخان کښې الله تعالى ارشاد فرمائي:

كَمْ تَزَكُّوْا مِنْ جَنَّتٍ وَعُيُوْنٍ ﴿٢٥﴾ وَ زُرُوْعٍ وَ مَقَامٍ كَرِيْمٍ ﴿٢٦﴾ وَ نَعْمَةٍ كَانُوْا فِيْهَا فَكِهِيْنَ ﴿٢٧﴾ كَذٰلِكَ ۚ وَ اَوْزَنُهَا قَوْمًا اٰخِرِيْنَ ﴿٢٨﴾ فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَآءُ وَ الْاَرْضُ وَ مَا كَانُوْا مُنْظَرِيْنَ ﴿٢٩﴾

مفهوم ترجمه کنز الایمان: خومره [خلقو] نه پاتې شو باغونه او چينې او پتي او ښه کورونه، او نعمتونه چه په هغې کښې خوشحاله وو، مونږه هم داسي وکړل، او د هغې وارث مو بل قوم جوړ کړو، نو په هغوئي باندې زمکې او آسمان ونه ژړل او نه هغوئي ته مهلت ورکړې شو.

دولت دنيا پيښ ره جائے گی
غافل انساناں ساتھ نیکی آئے گی

درنه پاتې به شي ټول فاني دولت
اے غافل به نیکي پکار راځي د آخرت

صَلُّوْا عَلٰی الْحَبِيْب! صَلَّی اللّٰهُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّدٍ

اديري ته د سلام کولو طريقه

خوږو خوږو اسلامي ورونډو! اديرې ته د حاضريدو په موقع داسې ودريرئ چه قبلې ته مو شا وي او د قبرونو والؤ مخونو ته مو مخه وي، د هغې نه پس په ترمذي شريف كښې بيان شوې دا سلام اوواځي:

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَهْلَ الْقُبُورِ

يَغْفِرُ اللَّهُ لَنَا وَلَكُمْ أَنْتُمْ سَلَفُنَا وَنَحْنُ بِالْآثَرِ

ترجمه: ”اے قبرونو والؤ په تاسو د سلام وي، الله تعالى د زمونږه او ستاسو بخښنه وكړي تاسو زمونږ نه مخكښې لارئ او مونږه ستاسو نه پس درتلو والا يو.“ (سُنَنِ التِّرْمِذِيِّ، ج. ۲، ص ۳۲۹ حديث ۱۰۵۵) زما سردار اعلى حضرت، امام اهلسنت، مُجَدِّدِ دین و ملّت مولانا شاه امام احمد رضا خان رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ د مخ له طرفه د سلام عرض کولو حکمت داسې بیان کړې دې چه د قبر د زیارت کولو په وخت کښې د مړي په مُوَجَّهه کښې (يعني د هغه مخ ته مخامخ) ودریدل پکار دي، او د هغه (يعني د قبر والا) د ښپو د طرف نه ورتلل پکار دي چه د هغه (يعني د قبر والا) سترگو ته مخامخ وي، د سر له طرفه ورتلل نه دي پکار چه هغه به د کتلو د پاره سر راپورته کوي [يعني تکليف به کوي]. (فَتَاوَى رَضَوِيَّة مَخْرَجَه، ج. ۹، ص ۵۳۲) ښه په ژړا ژړا د خپل ځان د پاره او د قبرونو والؤ د بخښنې دُعا غواړئ، که ژړا درنشي نو د ژړا په شان صورت جوړ کړئ.

په قبر گلونه اچول

په قبر گلونه اچول بهتر دي ځکه چه ترڅو تازه وي تسبيح به کوي او د مړي زړه به راحت کښي وي. (رَدُّ الْمُبْتَخَر ج ۳ ص ۱۸۴) هُم دغسې په جنازه باندې د [تازه] گلونو خادر اچولو کښي باک نشته (بهار شريعت ج ۱، حصه ۴، ص ۸۵۲ مَكْتَبَةُ الْمَدِينَةِ) د قبر نه شنه کيا شوکول نه دي پکار ځکه چه د هغې د تسبيح سره رحمت نازليري او مړي ته اُنس [يعني راحت] حاصليري. او شوکولو کښي د مړي حق ضائع کول دي. (رَدُّ الْمُبْتَخَر ج ۳ ص ۱۸۴)

په اديره کښي څه سوچ کول پکار دي؟

قبرستان کښي د حاضریدو په موقع باندې د اخوا ديخوا خبرو کولو او د غفلت نه ډکو خيالونو په ځای فکرِ مدينه يعني خپله مُحاسبه کوي، خپل مرگ يادوي او که کيدې شي نو اوبښکي بهيوي، خپل گناهونه يادوي او ځان د قبر د عذاب نه ډير يروي او توبه کوي او داسې تصوّر جوړوي چه څنگه دا مړي نن په خپلو خپلو قبرونو کښي يواځې پراته دي، نژدې ده چه زه به هُم دغسې توره تياره قبر کښي يواځې پروت يم او د حديثِ پاک دا الفاظ يادوي: **كَمَا تَدِينُ تُدَانُ** يعني چه څه کوي هغسې بدله به درکوله شي. (الجامعُ الصَّغِيرُ لِلشَّيْخِ طَيِّبٍ ص ۳۹۹ حديث ۶۴۱۱)

قبر میں میت اترتی ہے ضرور جیسی کرنی ویسی بھرنی ہے ضرور

قبر کښې به تا خخوي ضرور

ستا د کړو بدله به درکوي ضرور

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيب! صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَى مُحَمَّد

﴿٤﴾ د گلاب گلونه يا بناماران؟

حضرت سَيِّدُنَا اِمَام سُفْيَانِ بْنِ عُيَيْنَةَ رَحِمَهُمُ اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ فرمائي: عِنْدَ ذِكْرِ الصُّلَحَيْنِ تَنْزُلُ الرَّحْمَةُ يعني د نيكو خلقو د تذكرې په وخت كښې رَحْمَتِ اِلٰهِي نازلېږي. (حُلِيِّهٔ الْاَوَّلِيَّاء ج. ۷، ص ۳۳۵ رقم ۱۰۷۵۰) خوږو خوږو اسلامي ورونږو! چه د نيكو بندگانو د تذكرې كولو دا حال دې نو كوم خائ كښې چه نيكان بندگان پخپله موجود وي هلته به خومره رحمتونه نازلېږي! بېشكه د الله تعالى نيك بندگان چه په قبرونو كښې وي نو بيا هُم بركتونه رسوي، او د هغوئي په گاونډ كښې د خخيدو والو هُم مزې وي چنانچه د دعوتِ اسلامي د اشاعتي ادارې مَكْتَبَةُ الْمَدِينَةِ چاپ شوي د ۵۶۱ صفحو كتاب ”ملفوظاتِ اعلى حضرت“ صفحه ۲۷۰ كښې د اعلى حضرت رَحِمَهُمُ اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ ارشاد دې: ما د حضرت ميان صاحب قُدْسِ سِرُّهُ نه اوريدلي دي چه په يو خائ كښې قبر وشليدو او مړې پكښې ښكاره شو، خه گوري چه د گلاب دوه خانكې د هغه د بدن نه راتاؤ شوي دي او د گلاب دوه گلونه ئې په سپيږمو (يعني د پوزې په دواړو سورو) پراته دي. د هغه عزيزانو په دې وجه چه دلته د

اوبو د نقصان په وجه قبر شلیدلې دې په بل ځای کښې ئې قبر وکنستو او (مرحوم ئې) پکښې کښودو، اوس څه گوري چه دوه ښاماران د هغه د بدن نه راتاؤ دي او د هغه ځله شوکوي! حيران شو. يو بزرگ ته ئې واقعه بيان کړه، هغوئې اوفرماييل چه هلته هُم دا دوه ښاماران وو خو د يو وَلِيّ الله د مزار خوا وه، د هغوئې په بَرکت هغه عذاب په رحمت کښې بدل شوې وو او هغه ښاماران د گُل د بوټي په شان شوي وو او د هغوئې سرونه د گلاب گلونه جوړ شوي وو. که د ده (يعني د مرحوم) خير غواړئ نو يوسئ او هُم هلته ئې خخ ئې کړئ. چه [بیرته ئې] هلته کښودو نو هُم هغه د گُل بوټي وو او هُم هغه د گلاب گلونه.

مري د بزرگانو خوا ته خخوئ

خوږو خوږو اسلامي ورونرو! په خپله ورورولئ کښې خخول هُم بېشکه جائز دي خو که د يو وَلِيّ الله په خوا کښې دوه گزه زمکه نصيب شي نو مدينه مدينه. زما سردار اعلى حضرت، امام اهلسنت، مولانا شاه امام احمد رضا خان رحمته الله تعالى عليه فرمائي: خپل مري د بزرگانو خوا ته خخوئ ځکه چه د هغوئې د بَرکت په سبب په هغوئې عذاب نه کيږي. ﴿هُم الْقَوْمُ لَا يَشْفَى بِهِمْ جَلِيْسُهُمْ﴾ (يعني) هغه داسې قوم دې چه د هغوئې هُم نشين (يعني صحبت کښې اوسيدونکې) هُم محرومه نه

پاتې کيږي. ولهذا حديث کنبې فرمايلي شوي دي: ﴿ادْفِنُوا مَوْتَاكُمْ وَسَطَ قَوْمِ الصَّالِحِينَ﴾ يعني خپل مړي د نيکو [خلقو] په مينځ کنبې خځ کړئ. (الْفَرْدُوسُ بِمَثَوْرِ الْخَطَابِ ج ۱، ص ۱۰۲ حديث ۳۳۷)

مروں طيبہ ميں اے لوگو! تشيع پاک لے جانا
صحابہ اور اہلبیت کے سائے ميں دفنانا

که مړ شوم مدينه کنب، بقيع پاک ته مې يوسه
په څنگ کنبې مې کړه خځ د اهلبيت او صحابه

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيب! صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَى مُحَمَّدٍ

﴿۵۵﴾ د اديرې مړي په خوب کنبې راغلل

د يو صاحب معمول وو چه هغه به لارو او اديره [قبرستان] کنبې به کنبيناستلو، او چه کله به هُم جنازه راغله د هغې لمونځ به ئې کولو او ماښام به د اديرې په دروازه کنبې ودریدلو او داسې دُعاگانې به ئې کولي: ”(اے قبر والو!) الله پاک د تاسو ته اُنس [يعني راحت] درکړي، ستاسو په غريبۍ د رحم وکړي، ستاسو گناهونه د مُعاف کړي او ستاسو نيکۍ د قبولي کړي. هُم هغه صاحب فرمائي چه يو ماښام ما (د رخصتيدو په وخت کنب) خپل معمول پوره نه کړې شوي يعني هغوئې ته دُعاگانو کولو نه بغير کور ته

راغلم. په خوب کښې یو گنډ مخلوق راغې! ما ترې تپوس وکړو چه تاسو څوک ئې او ولې راغلي ئې؟ هغوئې اووئیل چه مونږه قبرستان والا یو، تا عادت جوړ کړې وو چه کور ته تللو وخت کښې به د مونږ ته هدیه [یعني تحفه] راکوله او نن د رانکړه. ما ورته اووئیل چه هغه هدیه څه وه؟ نو هغوئې اووئیل چه هغه هدیه د دعاگانو وه. ما اووئیل: ښه، اوس به دا هدیه تاسو ته درکول بیا شروع کړم. دهغې نه پس ما خپل دا معمول کله هم نه دې پرېښودې. (شَحُّ الصُّدُور ص ۲۲۶)

روحونه د ایصالِ ثواب غوښتلو د پاره کورونو ته راځي

خوږو خوږو اسلامي ورونږو! معلومه شوه چه مړي خپلو قبرونو ته راتلونکي پیژني او هغوئې ته د ژوندو د دعا فائده رسي، چه کله د ژوندو خلقو د طرف نه د ایصالِ ثواب تحفې راتلل بند شي، نو هغوئې خبر شي او الله تعالی هغوئې ته اجازت ورکړي نو کورونو ته لاړ شي او د ایصالِ ثواب مطالبه هم کوي. زما سردار اعلیٰ حضرت، امام اهلِ سنت، مولانا شاه امام احمد رضا خان رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ فتاویٰ رضویّه (مَحْرَجَه) جلد ۹ صفحه ۶۵۰ کښې نقل کوي: په غرائب او خزانه کښې منقول دي چه د مؤمنانو روحونه د هرې جُمعې په شپه، د اختر په ورځ، د عاشورې په ورځ او شپ براءت [یعني د شعبان پینځلمه شپه]

باندې خپلو کورونو ته راشي او بهر ولاړ وي او هر رُوح غمناک
اوچت آواز کښې دا غږ کوي چه اے زما د کور کسانو! اے زما
اولاده! اے زما قرابت دارو! (زمونږه د ایصالِ ثواب په نیت) د صدقه
(خیرات) کولو په ذریعه په مونږه مهرباني وکړئ.

هې کون که گریه کړې یا فاتحه کوآئ
بے کس کے اٹھائے تری رحمت کے بھرن پھول

(حدائقِ بخشش شریف)

څوک مې نشته د ژړا، نه مې څوک شته د فاتحه
بې وسه یمه پروت ستا د رحمت په آسره

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيب! صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَى مُحَمَّدٍ

﴿۶﴾ د ایصالِ ثواب سمدستي برکت

د ایصالِ ثواب د سمدستي برکت لیدلو په باره کښې حضرت علامه
علي قاري رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ نقل کوي چه: حضرت شیخ اکبر محی الدین
ابن عربی رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ یو ځای ته یو دعوت ته تشریف یوړو، څه گوري
چه یو ځلمې طعام خوري، د هغه [ځلمې] په باره کښې دا مشهوره وه
چه دا صاحبِ کشف دې او ده ته د جنت او دوزخ کشف هم کیږي،
طعام خوړلو کښې هغه ناڅاپه په ژړا شو. چه د وجهې تپوس ترې

وشو نو وښي وئيل چه زما مور په جهنم كښې سوزي. حضرت شيخ
اكبر محي الدين ابن عربي رحمته الله تعالى عليه هم دا كلمه طيبه اويا زره ځله
وئيلي ځان سره ساتلي وه، هغوئي رحمته الله تعالى عليه په زړه كښې د هغه مور
ته اوبخښله. هغه هلك فوراً په خدا شو او وئيل ئې چه خپله مور په
جنت كښې وينم. (مِرْقَاةُ الْمَفَاتِيح ج ۳ ص ۲۲۲، تحت الحديث ۱۱۴۲ دار الكتب الفكر بيروت)

خوږو خوږو اسلامي ورونو! تاسو وليده! چه هغه ځلمي به د كشف
په ذريعه غيبي حالات ليدل! او د سيدنا ابن عربي رحمته الله تعالى عليه په
ايصال ثواب كولو حالات بالكل بدل شو، په كوم حديث شريف
كښې چه د اويا زره كلمه طيبه وئيلو فضيلت دې هغه دا دې:
”بېشكه چا چه اويا زره اووئيل: **لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، اللَّهُ تَعَالَى** به د هغه بخښنه
وكړي. او د چا د پاره چه دا اووئيله شوه د هغه به هم بخښنه وكړي.“
(مِرْقَاةُ الْمَفَاتِيح ج ۳ ص ۲۲۲ تحت الحديث ۱۱۴۲) پكار ده چه مونږه هم په ژوند
كښې كم از كم يو ځل اويا زره كلمه طيبه ولولو. د چا چه
خپلوان او عزيزان وفات شي هغوئي ته پكار ده چه دا ولولي او
ايصال ثواب ئې كړي. په يو ځاي ناست يا يوه ورځ كښې وئيل
ضروري نه دي، لږ لږ هم وئيلي شي، كه هره ورځ ۱۰۰ ځله لولئ هم
نود دوو كالو نه مخكښې به د اويا زره شمير پوره شي.

میرے اعمال کا بدلہ تو جہنم ہی تھا

میں تو جانتا مجھے سرکار نے جانے نہ دیا

(سامان بخشش)

زما د اعمالو خوبدله صرف جَهَنَّم وو
تلي به زه وې خو آقا مي شفاعت وکړو

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيب! صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَى مُحَمَّد

مړې په خوب کښې د بیمار لیدلو تعبیر

کوم یو وفات شوې کس په خوب کښې په غُصه کښې یا بیمار یا د برېښ لیدلو تعبیر [یعني معنی] عام طور هم دا بیانېږي چه مړې په عذاب کښې اخته دې، لَهذا که څوک یو مسلمان **مَعَاذَ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ** په داسې حال کښې اُوړیني نو هغه ته پکار ده چه مرحوم ته ایصالِ ثواب وکړي. چنانچه د دعوتِ اسلامي د [شاعتي ادارې مکتبَةُ الْمَدِينَة چاپ شوي د ۵۶۱ صفحو کتاب، ”مَلْفُوظَاتِ اَعْلَى حضرت“ (مُخَرَّجَه) صفحه ۱۳۹ نه ایمان تازه کونکې معلوماتي سوال و جواب وړاندې کيږي:

سؤال: حضرت صاحب! یو کس خپله لور د هغې د وفات نه پس په خوب کښې بیمار او برېښه ولیدله او دا خوب ئې یو څو ځله لیدلې دې.

جواب: کَلِمَةُ طَيِّبَةٍ [خوك] اویا زره (۷۰۰۰۰) خله اُووائی او دُرود شریف د اُووائی او هغې ته د ئې اُوښې **إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى** د لوستونکي او چا ته چه ښېلي شوي ده، د دواړو د پاره به د نجات ذریعه وي او لوستونکي ته به دوه هُمره هُمره دغسې کروړاؤ بلکه جمیع (یعني ته ئې اُوښې نو درې هُمره هُمره دغسې کروړاؤ بلکه جمیع (یعني ټولو) مُؤْمِنین او مُؤْمِناتو ته ئې اِیصالِ ثواب کولې [یعني ښېلي] شي، په هُمره دې نِسبت به دې لوستونکي ته هُمره ثواب حاصلېږي.

الله کی رحمت سے توجنت ہی ملے گی
اے کاش! محلے میں جگہ ان کے ملی ہو

(وَسَائِلُ بَخِشِش)

د الله په رَحْمَت به خُو جَنَّت ته
اے کاش! چه خائ را کړي د آقا په محله کښ

﴿۷﴾ د اور شعله

یو سړي خپل مرحوم ورور په خوب کښې ولیدو او تپوس ئې ترې وکړو: قَبْرُ کښې خخیدو نه پس [ستاسره] څه وشو؟ هغه جواب ورکړو: یو کس د اور شعله راغسټي وه او زما طرف ته راغې، که دُعا کوونکي زما د پاره دُعا نه وې کړې نو هغه به زه وهلې وې.

(شَرْحُ الصُّدُور ص ۲۸۱)

د ژوندو په دُعا مړي ښېلي شي

خوږو خوږو اسلامي ورونړو! معلومه شوه چه وفات شوو مسلمانانو ته د ژوندو د دُعاگانو بېحده فائده رسي، چنانچه د دعوتِ اسلامي د اشاعتي ادارې مَكْتَبَةُ الْمَدِينَةِ چاپ شوي د ۱۹۶۱ صفحو كتاب ”مَدَنِي پنج سُورهُ“ صفحه ۳۹۷ كښې دي چه د خوږ مَدَنِي آقا صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ فرمانِ عاليشان دې: زما اُمّت به د گناهونو سره قَبْر ته داخليري او چه كله اُوځي نو بې گناه به وي ځكه چه هغه د مومنانو په دُعا اوبخښلې شي. (الْمُعْجَمُ لَوَسْطِ ج ۱ ص ۵۰۹ حديث ۱۸۷۹)

مجھ کو ثواب بھیجو، دعائیں ہزار دو گو قبر میں اتار، نہ دل سے اتار دو

ما ته ثواب اوبخښی، را ته ډيري دُعا وکړی

گور کښې مو خ کړم، چرې هير ما نکړی

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيب! صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَى مُحَمَّد

﴿۸﴾ والد صاحب مې خوب کښې راغو او وئيل ئې چه....

د حضرت سَيِّدُنَا اِمَام سُفْيَان بِن عُيَيْنَةَ رَحِمَهُمُ اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ بيان دې چه كله زما والد صاحب وفات شو نو ما ډير وژړل او د هغوئې قَبْر ته به هره ورځ حاضرېدم بيا په قلاړه قلاړه [په حاضري] كښې څه كمې راغې. يوه ورځ مې په خوب كښې والد مرحوم تشرېف راوړو او وئې فرمائيل: اے ځويه! تا ولې ناوخته كړو؟ ما ترې تپوس وكړو: آيا تاسو ته زما د راتلو علم كيږي؟ هغوئې اوفرمائيل: ”ولې نه، ما ته

به ستا د هرې حاضرئ خبر كيدلو او ما به چه ته وليدلې نو خوشحاله به شوم او زما گاونډيان مړي به هُم ستا په دُعا راضي كيدل.“ چنانچه د دې خوب نه پس مې په پابندئ سره د والد صاحب قبر له تلل شروع كړل. (شُرْحُ الصُّدُور ص ۲۲۷)

﴿۹﴾ په قبر كښې مړې د ډوييدونكي په شان وي

خوږو خوږو اسلامي ورونړو! معلومه شوه چه قَبْرُ والا د تلو راتلو والا خپلوانو او دوستانو په راتلو او د هغوئ په دُعا او اِیصالِ ثواب باندې خوشحاليږي او کوم خپلوان چه نه ځي د هغوئ په انتظار كښې اوسي. د خوږ مَدَنِي تاجدار صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ارشادِ خوشبودار دې: د مړي حال په قَبْر كښې د ډوييدونكي انسان په شان دې ځكه چه هغه ډير زيات اِنْتَظار کوي چه د پلار يا مور يا ورور يا د يو دوست دُعا هغه ته را وړسي او چه کله د چا دُعا هغه ته را وړسي نو د هغه په نِزد هغه [دُعا] د **دُنْيَا وَمَا فِيهَا** (يعني دُنْيا او څه چه په دې دُنْيا كښې دي د هغه ټولو) نه بهتر وي. الله تعالى قَبْرُ والؤ ته د هغوئ د ژوندو مُتَعَلِّقينو [يعني تَعَلُّق لرونكو] له طرفه هديه [يعني تُحْفه] كړې شوې ثواب د غرونو په شان وركوي، د ژوندو هديه [يعني تُحْفه] د مړو د پاره د بخښنې دُعا كول دي. (شُعْبُ الاَيْمَان ج ۶ ص ۲۰۳ حديث ۷۹۰۵)

که د مور او پلار قبرونه د اديرې په مينځ كښې وي نو....

خوږو خوږو اسلامي ورونړو! واقعي هغه ډیر خوش نصیبه ځوئ دې څوک چه د خپل مور و پلار د قبرونو زیارت ته ځي. دا مسئله یاده ساتئ چه که په نورو قبرونو باندې د ښپو ایښودلو نه بغیر د مور او پلار قَبْر ته نه شي رسیدلې نو د لرې نه به فاتحه لولي، ځکه چه د بزرگانو او مور او پلار قبرونو ته تلل مُسْتَحَب کار دې او د مسلمان په قَبْر باندې ښپه ایښودل حرام دي، د مُسْتَحَب کار د پاره په شریعت کښې د حرام کار اجازت نشته. زما سردار اعلیٰ حضرت، امام اهلِ سُنّت، مُجَدِّدِ دین و مِلّت مولانا شاه امام احمد رضا خان رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَیْهِ فتاویٰ رَضَوِیَّه (مَحَرَّجَه) جلد ۹ صفحه ۵۲ کښې ارشاد فرمائی: ”د دې لحاظ لازم دې چه د کوم قَبْر خوا ته بِالْخُصُوص تلل غواړي چه هغې ته (داسې) قدیم (یعني زړه) لار وي (چه هغه د قبرونو د پاسه نه وي جوړه شوي)، که په قبرونو د پاسه تلل پیښ شي نو اجازت نشته، بهر په لاره کښې د ودیږي او [چاته چه دُعا کول غواړي د هغه] قبر طرف ته د مُتَوَجَّه شي او اِیصالِ ثواب د وکړي.

د قَبْر خوا ته د تِلاوت کولو په باره کښ....

د اعلیٰ حضرت، امام اهلِ سُنّت، مولانا شاه امام احمد رضا خان رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَیْهِ نه کیدونکي سوالونه او د هغې جوابونه اُوگورئ: [سؤال:] ”په قبرستان [یعني آویره] کښې د قَبْر خوا ته ناست د قرآن شریف یا پنج سوره تِلاوت کول جائز دي که نه؟“ الجواب: ”د قَبْر

خوا ته ټلاوت که په يادو وي او که په کتلو وي هر شان جائز دې (ځکه چې هلته ټلاوت کولو سره رحمت نازلېږي او د مړي زړه ته راحت حاصلېږي) هله چې **لَوْجِهَ اللَّهِ** (يعني د الله تعالی د رضا د پاره) وي، او په قَبْر د نه کښيني، او چې نه هلته د رسيدلو د پاره په يو قَبْر ښپه ايښودل پېښېږي، او که يې د دې نه (يعني په قَبْر باندې د ښپې ايښودلو نه بغير) هلته نه شي رسيدلې نو بيا د قَبْر خوا ته ټلاوت کولو د پاره تلل حرام دي، بلکه د غاړې نه چې کوم ځای پورې په قَبْر د پاسه ختلو [يعني ښپه ايښودلو] نه بغير تللې شي، ټلاوت د [د هغه ځای نه] وکړي.

(فَتَاوَى رَضَوِيَّةَ مُحَمَّدَ جِه، ج. ۹، ص ۵۲۴، ۵۲۵)

﴿۱۰﴾ نورانی لباس

يو بُزُرگ خپل مرحوم ورور په خوب کښې وليدو تپوس ئې ترې وکړو چې: آیا د ژوندو [خلقو] دُعا تاسو ته در رسي؟ مرحوم جواب ورکړو: ”آو قَسَم په خدائے عَزَّوَجَلَّ! هغه د نورانی لباس په صورت کښې راځي او مونږه هغه اغوندو.“ (شرح الصدور ص ۳۰۵)

جلوة یار سے ہو قبر آباد وُخشتِ قبر سے بچا یا رب!

قبر آباد کړې د حبيب په دیدار یرہ د قبر لرې کړه یا رب

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيبِ! صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَى مُحَمَّدٍ

﴿۱۱﴾ نورانی تالي

خوږو خوږو اسلامي ورونږو! معلومه شوه چه مونږه کومه دُعا يا ايصالِ ثواب کوو هغه د الله تعالی په رحمت وفات شوو مسلمانانو ته په ډير زيات ښکلي شکل کښې رسي، لِهذا مونږ ته پکار دي چه خپلو مرحومو عزيزانو بلکه ټولو مسلمانانو ته ايصالِ ثواب کوو. په ”شَرْحُ الصُّدُور“ کښې دي: چه کله څوک يو مړي ته ثواب ور اُوځښي نو حضرت جبرئيل عَلَيْهِ السَّلَام هغه [ثواب] په نورانی تالي کښې کيږدي او د قَبْرِ په غاړه ودرېږي او وائي: ”اے قبر والا! دا تُخفه ستا د کور کسانو رالېږلي ده قبوله ئې کړه.“ دا چه واورې نو هغه خوشحاله شي او د هغه گاونډيان په خپله محرومۍ باندې خفه شي. (اَيضاً ص ۳۰۸)

قبر میں آه! گھپ اندھیرا ہے فضل سے کرے چاندنیا رب!

قبر کښې آه! تورې تيرې دي ربه په فضل ستا را کړې رڼا يا رب!

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيب! صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَى مُحَمَّد

د ايصالِ ثواب خلور مَدَنِي گلونه

د مرحُوم په قَبْرِ کښې به نُور پيدا شي

(۱) (څوک چه د وَلِيِّ الله مزار شريف يا) د بل مسلمان د قَبْرِ زيارت ته تلل غواړي نو مُسْتَحَب دا دي چه مخکښې په خپل کور کښې (په

غیر مکروه وخت کښې دوه رکعاته نفل وکړي، په هر رکعت کښې د **سُورَةُ الْفَاتِحَةِ** نه پس یو ځل **آيَةُ الْكُرْسِيِّ** او درې ځله **سُورَةُ الْاِخْلَاصِ** ولولي او د لمانځه ثواب د د قبر خاوند ته اوجنېږي، الله تعالی به د هغه وفات شوي بنده په قبر کښې نور پیدا کړي او دې (ثواب بخښونکي) کس ته به ډیر ثواب ورکړي. (عالمگیری ج ۵، ص ۳۵۰)

ټول قبرونو والا د سفارشي جوړولو عمل

(۲) د حُضُورِ اَكْرَم صَلَّی اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم فرمان مُبَارَك دې: ”خوك چه مقبرې [يعني اديرې] ته داخل شو، بيا هغه **سُورَةُ الْفَاتِحَةِ**، **سُورَةُ الْاِخْلَاصِ** او **سُورَةُ التَّكْوِيْنِ** ولوستلو بيا ئې دا دُعا اوغوښتله: يا الله عَزَّوَجَلَّ! ما چه څه قرآن ولوستو د دې ثواب د دې اديرې [مقبرې] مؤمنانو نارينؤ او مؤمنانو زنانؤ ته ورسوي. نو هغه ټول به د قيامت په ورځ د هغه (يعني د ثواب بخښونکي) سفارشيان وي.“ (شرح الصُّدُور ص ۳۱۱)

د مړو د شمير همره ثواب گټلو طريقه

(۳) فرمانِ مصطفى صَلَّی اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم! خوك چه يوولس ځله **سُورَةُ الْاِخْلَاصِ** ولولي او د هغې ثواب مړو ته ور اوجنېږي نو د مړو د شمير هُمره به هغه ته [يعني ثواب بخښونکي] ته ثواب حاصل شي. (جَمْعُ الْجَوَامِعِ لِلسُّبُوطِي ج ۷ ص ۲۸۵ حديث ۲۳۱۵۲) (۴) په دې طريقه هُم اِصالِ ثواب کيدې

شي چه اديرې ته لاړ شی نو اَلْحَمْدُ شریف [يعني سُورَةُ الْفَاتِحَةِ] او د
 اَلْمَ نه مُفْلِحُونَ پورې او آيَةُ الْكُرْسِيِّ او د اَمَنِ الرَّسُولُ نه د سورت د آخري
 پورې او سُورَةُ يَس او تَبَارَكَ الَّذِي او اَلْهَكْمُ التَّكْوِيْنُ يو يو ځل او قُلْ هُوَ اللهُ
 (پوره سورة) دولس يا يوولس يا ۷ يا درې ځله ولولئ. (بهار شريعت ج ۱، حصه ۴،
 ص ۸۴۹ مَكْتَبَةُ الْمَدِينَةِ بَابُ الْمَدِينَةِ كراچي)

بهيجو اے بهايو مجھے تحفه ثواب کا
 دیکھو نہ کاش قبر میں، میں منہ عذاب کا

ورونړو راولپړئ تُخَفِّي د ثواب
 کاش چه! بچ شمه له قبر د عذاب

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيب! صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَى مُحَمَّدٍ

﴿۱۲، ۱۳﴾ د غوث پاک د خپل امام په مزار حاضري

زمونږه غوثِ پاک [پيران پير سيد عبد القادر جيلاني] رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَيْه
 حَنَبِي وو يعني د حضرت سَيِّدُنَا اِمَام احمد بن حنبل رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَيْه مُقَلِّد
 وو، غوثِ پاک رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَيْه به د قبرستان [يعني اديرې] او خُصُوصاً د
 بُزْرگانِ دين رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى د پاكو مزاراتو زيارت كولو. چنانچه حضرت
 سَيِّدُنَا شيخ علي بن هَيتي رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَيْه بيان كوي چه ما د حضرت شيخ
 عبد القادر جيلاني رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَيْه او شيخ بقا بن بطو رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَيْه سره د

حضرت سیدنا امام احمد بن حنبل رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ د مزار زیارت وکړو نو ما ولیدل چه حضرت سیدنا امام احمد بن حنبل رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ د خپل قبر انور نه را اووتلو او د حضرت شیخ عبدالقادر جیلانی رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ سره ئې مُعَانَقَه وکړه (یعني غاړه ئې ورکړه) او غوث پاک رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ ته ئې خَلَعَت (یعني د عِزَّت افزائی لباس) ورکړو او وئې فرمائیل: اے عبد القادر! ټول خلق به په علم شریعت او طریقت کښې ستا مُحْتَاج وي. بیا زه د حضرت غوث اعظم رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ سره د حضرت سیدنا شیخ معروف کرخي رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ مزار مُبارک ته ورغلم، هلته حضرت شیخ عبدالقادر جیلانی رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ اوفرمائیل: ﴿اَلْسَّلَامُ عَلَیْكَ يَا شَيْخُ مَعْرُوفُ! عَبْرَتَاكَ بِدَرْجَتَيْنِ﴾ یعنی اے شیخ معروف! په تاسو د سلام وي، مونږه تاسو نه دوه درجې اوچت شوي یو. هغوئې د قَبْرِ نه جواب ورکړو: ﴿وَعَلَيْكَ السَّلَامُ يَا سَيِّدَ اَهْلِ زَمَانِهِ﴾ یعنی او په تاسو د سلامتیا وي، اے د خپلې زمانې والو سرداره! (قلائد الجواهر ص ۳۹ مصر)

د الله تعالیٰ د په هغوئې رحمت وي او د هغوئې په خاطر د زمونږه بې حسابې بخښنه وشي. اَمِين بِجَاهِ النَّبِيِّ الْاَمِين صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم

خوږو خوږو اسلامي ورونږو! معلومه شوه چه بُزرگانِ دین رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ د وفات نه پس هُم په خپلو مزاراتو کښې ژوندي و حیات اوسي

څنگه چه حضرت سَيِّدنا امام احمد بن حنبل رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ د خپل قَبْر مبارک نه را اووتلو او د حضرت شیخ عبدالقادر جیلانی رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ سره ئې مُعانقه وکړه (یعني غاړه ئې ورکړه) او حضرت سَيِّدنا شیخ معروف کرخي رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ د خپلې روضې مُبارکې نه د هغوئې رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ د سلام جواب داسې ورکړو چه بهر واوریډې شو.

جو ولی قبل تھے یا بعد ہوئے یا ہوں گے

سب ادب رکھتے ہیں دل میں میرے آقا تیرا

(حدائقِ بخشش شریف)

مخکښني موجوده او راروان وليان

د ټولو زړونو کښې ادب دې د شاه جیلان

د ”المدد یا غوث“ د لسو حُرُوفو په نسبت

د مزاراتو مُتَعَلِّق ۱۰ مَدَنِي ګلونه

مزاراتو ته د حاضرئ طریقہ

(۱) (د اولیاء کرامو رحمۃ اللہ تعالیٰ) مبارکو مزاراتو ته د حاضریدو په وخت کښې د د ګوز سر (یعني د ښپو) طرف نه ورځي او کم از کم خلور لاسه فاصله کښې په مُواجهه کښې (یعني مخ ته مخامخ) د ودیري او په مُتَوَسِّط (یعني درمیانه) آواز کښې د (داسې) سلام

عرض کوي: ﴿السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَيِّدِي وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ﴾ بيا د
 دُرُود غوثيه درې ځله، اَلْحَمْدُ شريف [يعني سُورَةُ الْفَاتِحَةِ] يو ځل، اَيَّةُ
 الْكُرْسِيِّ يو ځل، سُورَةُ الْاِخْلَاصِ ۷ ځله، بيا ”دُرُودِ غَوْثِيه“ ۷ ځله، او
 كه وخت اجازت وركړي نو سُورَةُ يَسَّ او سُورَةُ مُلْكٍ د هُم ولولي او د الله
 تعالى نه د دُعا وكړي چه الهي! په دې قِرَاءَت [يعني په دې لوستلو] ما ته
 دومره ثواب راكړې خومره چه ستا د كرم قابل دې، نه دومره خومره
 چه زما د عمل قابل دې او دا زما له طرفه دې مقبول بنده ته
 ورسوي. بيا ئې چه څه جائز شرعي مطلب وي د هغې د پاره د دُعا
 وكړي او د صاحبِ مزار رُوح د د الله تَبَارَكَ وَتَعَالَى په بارگاه كښې خپله
 وسيله جوړه كړي، بيا د هُم هغسې سلام وكړي او بيرته د لار شي.

(فَتَاوَى رَضَوِيَّة مَخْرَجَه. ج. ۹. ص. ۵۲۲)

دُرُودِ غَوْثِيه: اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا وَمَوْلَانَا مُحَمَّدٍ مَّعْدِنِ الْجُودِ
 وَالْكَرَمِ وَآلِهِ وَبَارِكْ وَسَلِّمْ

(مَدَنِي پښ سوره. ص. ۲۶۰)

د مزاراتو زيارت كول سُنَّت دي

(۲) زمونږه خوږ آقا مَكِّي مَدَنِي مُصْطَفَى صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ به د شُهَدائے
 اُحُد عَلَيْهِمُ الرِّضْوَان د مباركو قبرونو زيارت ته تشریف وړلو او د هغوئي د پاره
 به ئې دُعا كوله. (مُصَنَّف عَبْدُ الرَّزَّاق ج ۳، ص ۳۸۱ رقم ۶۷۴۵، تفسير دُرِّ منثور ج ۴ ص ۶۴۰)

مزاراتِ اولياء نه فائدي حاصليري

(۳) فُقَهائے کرام رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی فرمائي چه د بُزُرگانِ دين رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی مُبارکو مزاراتو ته تلل جائز دي هغوئي خپل زائر (يعني مزار ته حاضر يدونکي) ته فائده رسوي. (وَدَّ الْمُخْتَار ج ۳، ص ۱۷۸)

قبر مه بنکلوي

(۴) د مزار شريف يا قَبْرِ زيارت له د تللو د پاره په لاره کښې په فُضُولو خبرو کښې مه مشغوليرئ. (ايضاً) قَبْرِ مه بنکلوي، مه قَبْرِ ته لاس لگوي. (فَتَاوَى رَضَوِيَّة مَخْرَجَه، ج ۹، ص ۵۲۲، ۵۲۶) بلکه د قَبْرِ نه لږ لږ ودريرئ.

د شهادت کرامو مزاراتو باندې د سلام طريقه

(۵) د شهادت کرام رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی مُبارکو مزاراتو د زيارت په وخت کښې داسې سلام عرض کوي: سَلَامٌ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ تَرْجَمَه: په تاسو د سلامتيا وي ستاسو د صبر په بدله کښ، پس آخرت څه ښه کور دي. (فَتَاوَى عَالِي كِبَر ج ۵، ص ۳۰)

په مزاراتو څادر غوړول

(۶) د بُزُرگانِ دين او اُولِيَاءِ صَالِحِينَ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی په مبارکو مزاراتو باندې غِلاف (يعني څادر) غوړول جائز دي، هله چه دا

مقصد وي چه د صاحبِ مزار وَقَعَتْ (يعني عَزَّتْ او عَظَمَتْ) د عوامو په نظر کښې پيدا شي، د دوئي [يعني د صاحبِ مزار] ادب وکړي او د دوئي نه برکتونه حاصل کړي. (رَدُّ الْمُبْتَاعِ ج ۹، ص ۵۹۹)

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيب! صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَى مُحَمَّدٍ

په مزار گنبد جوړول

(۷) قَبْرُ نه پخول بهتر دي، د عام مسلمان د قَبْرِ نه گير چاپيره بې د صحيح مقصده د عمارت جوړولو شرعاً اِجَازت نشته ځکه چه دا مال ضائع کول دي. البته د اوليائے کرام رَحِمَهُمُ اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ د مزاراتو نه گير چاپيره په بنو بنو نيتونو عمارت او په هغې گنبد جوړول جائز دي. فَتَاوَى رَضَوِيَّة، جلد ۹ (مُحَرَّجَه) صفحه ۴۱۸ کښې دي: ”كشْفُ الْغِطَاء“ کښې دي: ”چه په مُطَالِبُ الْمُؤْمِنِينَ کښې ليکي دي چه سَلَف (يعني پخوانو بزرگانو) د مشهورو عُلَمَاء و مشائخو په قبرونو باندې عمارت جوړول مُباح (يعني جائز) قرار کړي دي چه خلق ئې زيارت وکړي او په دې کښې د دمې د پاره کښيني، خو که د زينت (يعني د ښائست او ډول) د پاره ئې جوړ کړي نو حرام دي. په مدينه مُنَوَّره کښې د صحابه کرامو (عَلَيْهِمُ الرِّضْوَان) په قبرونو تيره زمانه کښې قُبِّي (يعني گنبدې) جوړې کړې شوي دي، ښکاره خبره ده چه هغه وخت د جائز قرار کيدو په وجه داسې شوي وو او د حُضُورِ اَقْدَس

صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم په مَرَقِدِ انور (يعني قبر مبارك) باندې يوه اوچته قُبَّه (يعني عظيم شين شين گنبد شريف) دې.

په مزاراتو رنډاگانې کول

(۸) که په شمعو روښانه کولو کښې دا فائده وي چه د قبرونو خوا ته جُمَات دې يا قبرونه د لارې په غاړه دي يا هلته خوک ناست دې يا مزار د کوم يو وَلِيّ الله يا په مُحَقِّقِنيو عُلَمَاء کښې د يو عالم دې، هلته شمعې بلې کړي د هغوئي د رُوح مُبَارَك د تعظيم د پاره چه [د هغوئي رُوح] د خپل بدن په خاوره داسې رنډاگانې اچوي لکه د نمر سترگه [ئې چه] په زمکه [اچوي]، چه د دې رنډاگانو (بلبونو) په وجه خلق پوهه شي چه دا د ولي مزار پاك دې چه د هغې نه بَرَكتونه حاصل کړي او هلته د الله تعالى نه دُعا وکړي چه د هغوئي دُعا قبوله شي، نو دا امر جائز دې د دې اصلاً مُمَانَعَت نشته، او د اَعْمَالو مدار په نِيَّت دې. (فَتَاوَى رَضَوِيَّه مَخْرَجَه، ج. ۹، ص. ۴۹۰، الْحَدِيقَةُ النَّدِيَّةُ ج ۲ ص ۶۳۰)

د قَبْرِ طواف

(۹) د تعظيم په نِيَّت د قَبْرِ طواف کول حرام دي. (بها ر شريعت ج ۱، حصه ۴،

ص ۸۵۰)

قَبْرِ ته سَجده کول

(۱۰) قَبْر ته سَجْدَه تعظيمي كول حرام دي او كه د عبادت په نيت وي نو كُفر دې. (ماخوذاز فتاوى رَضَوِيَّة، ج ۲۲، ص ۴۲۳)

﴿۱۴﴾ په قَبْر كښې قُرآن لوستونكې خُلمې

ابو النَّصْر نيشاپوري رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالَى عَلَيْهِ چه يو مُتقي [پرهيزگاره] گورگن [يعني قبر كنستوالا] وو فرمائي: ما يو قَبْر وكنستو، خو هغه د بل قَبْر طرف ته سورې شو نو ما وليدو چه يو بهترين لباس اغوستې او بهترينې خوشبو والا يو خوشبودار او ډير ښكلې او ښائسته خُلمې په هغې كښې پرلت وهلې ناست دې او قُرآن كريم لولي. خُلمي ما ته وكتل او وئې فرمائيل: آيا قيامت راغې؟ ما اووئيل نه. هغه اوفرمائيل: د كوم خائ نه د چه خاروه لرې كړې وه هُم هغلته ئې بيرته كيږده نو ما خاروه هُم هلته كيښودله [يعني هغه سورې مې بند كړو]. (شَرْحُ الصُّدُور ص ۱۹۲) د الله تعالى د په هغوئي رحمت وي او د هغوئي په خاطر د زمونږه بې حسابه بخښنه وشي.

خوږو خوږو اسلامي ورونږو! الله تعالى د خپلو نبيانو، وليانو او مخصوصو نيكو بندگانو وجودونه په قبرونو كښې هُم سلامت ساتي او ډير انعام و اكرام پرې كوي، دا حَضَرَات په مزاراتو كښې هُم د عبادت خوندونه اخلي او الله تعالى د خپلو گرانو بندگانو قبرونه خوشبوداره ساتي او د خلقو د ترغيب د پاره ئې كله كله عامو خلقو ته هُم ښائي.

دنيا و آخرت ميں جب ميں رهوں سلامت

پيارے پڑھوں نه كيوں كرتم پر سلام هر دم

(ذوقِ نعت)

دُنیا و آخرت کنبی چه زه یمه سلامت

بیا ولی به نه وایم په تاسو سلام هر دم

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيبِ! صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَى مُحَمَّدٍ

﴿۱۵﴾ خوشبوداره قبر

حضرت سَيِّدُنَا اِمَامِ ابِي الدُّنْيَا رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَيْهِ د حضرت سَيِّدُنَا
مُغِيْرَه بِن حَبِيب رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَيْهِ نه روايت كړې دې چه د يو قبر نه به
خوشبو راتله. چا هغه د قبر خاوند په خوب کنبی وليدو او تپوس
ئې ترې وکړو چه دا خوشبوياني څنگه دي؟ هغه جواب ورکړو چه
دا د تِلَاوَتِ قرآن او روژې [خوشبو ده]. (کتابُ التَّهَجُّدِ و قِيَامِ اللَّيْلِ رَقْم ۲۸۷ ج ۱ ص ۳۰۵)

خوږو خوږو اسلامي ورونو! معلومه شوه چه د قرآن کریم په
تِلَاوَتِ او روژه او عبادت کنبی بېحده برکتونه دي او رَبُّ الْعِزَّتِ جَلَّ جَلَالُهُ
په خپل رحمت د خپلو عبادت گزارو بندگانو قبرونه خوشبوداره ساتي.

کيا مېکنه پيں مېکنه والے بُوپه چلته پيں بھښکته والے

(حدائقِ بخشش شریف)

بدن د خوږ آقا داسې خوشبو کوي لاره خطا ئې په خوشبو لټوي

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيب! صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَى مُحَمَّدٍ

﴿۱۶﴾ په يوه سترگه روند مړې

يو بُزرگ رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالَى عَلَيْهِ فرمائي چه زما يو ګاونډي به د ګمراهۍ خبرې کولي، د هغه د مرګ نه پس ما هغه په خوب کښې وليدو چه په يوه سترگه روند دې. ما ترې تپوس وکړو چه دا څه مُعامله ده؟ هغه اووئيل چه ما به د صحابه کرامو عَلَيْهِمُ الرِّضْوَان په مُبارک شان کښې ”عيبونه“ راويستل، الله تعالى زه ”عيب داره“ کړم! دا ئې اووئيل او په خپله ړنده سترگه ئې لاس کيښودو. (شَرْحُ الصُّدُور ص ۲۸۰)

هر صحابي قطعي جَنَّتِي دې

خوږو خوږو اسلامي ورونو! د دې حکايت نه معلومه شوه چه د صحابه کرامو په شان کښې عيبونه راويستل بېحده خطرناک دي. د هغه قدرمندو حضراتو په باره کښې په ژبه څه، چه په زړه کښې هُم بده خبره راوستل نه دي پکار. د دعوتِ اسلامي د اشاعتي ادارې مَكْتَبَةُ الْمَدِينَةِ چاپ شوي د ۱۲۵۰ صفحو کتاب، ”بَهَارِ شَرِيعَت“ جلد اوّل صفحه ۲۵۲ کښې صَدْرُ الشَّرِيعَةِ، بَدْرُ الطَّرِيقَةِ حضرت مولانا مُفْتِي مُحَمَّد امجد علي اعظمي رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالَى عَلَيْهِ فرمائي: ټول صحابه کرام رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُمْ اهل خير و صلاح (يعني د نيکۍ او تقوي والا) او عايد دي، د هغوئي چه کله هُم ذکر کيږي نو صرف د خير (يعني نيکۍ) سره کول

فرض دي. “نور مخکينې په صفحه ۲۵۴ کښې فرمائي: ”ټول صحابه کرام اعلیٰ و آدنی (او په هغوئې کښې آدنی یو هُم نه دې) ټول جنتیان دي. هغوئې به د جَهَنَّم بنگارې (يعني معمولي آواز) هُم نه اوري او هميشه به د خپلې خوښې په مُرادونو کښې اوسېږي [يعني چه څه خواهش لري هغه به پوره کيږي]. د محشر هغه غټه ويره به هغوئې غمگين نه کړي. فرښتې به د هغوئې استقبال کوي چه دا ده هغه ورځ د کومې چه ستاسو سره وعده شوي وه، دا ټول مضمون د قرآن مجيد ارشاد دې. “عاشق صحابه و اهلبيت، اعلیٰ حضرت رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَيْه فرمائي:

الهنّت کا ہے بیڑا پارسا صاحب حضور

نجم ہیں اور ناؤ ہے عترت رسول اللہ کی

تیره شوہ بیرئ د اهل سنت، اصحاب حضور

ستوري دي او بیرئ ده اولاد د پاك رسول الله

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيب! صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَى مُحَمَّدٍ

﴿۱۷﴾ د عجيبه کوهي قيدي

د شيبان بن حسن بيان دې: زما والد صاحب او عبد الواحد بن زيد يو جهاد ته تشریف یوړلو، هغوئې یو عجيبه کوهي وليدو چه د هغې نه آوازونه راتلل! کوهي ته ئې سر ښکاره کړو نو څه گوري چه يو کس په تخت ناست دې او لاندې ترې اوبه دي، هغوئې ترې

تپوس وکړو چه پیرې ئې که انسان؟ هغه جواب ورکړو چه انسان یم، تپوس ئې ترې وکړو چه د کوم خائ اوسیدونکې ئې؟ هغه اووئیل: د انطاکیه، او زما قصه دا ده چه زما ربّ جَلَّ جَلَالُهُ زه وفات کړم او اوس ئې په دې کوهي کښې د قرض نه ادا کولو په وجه قید کړې یم. د ”انطاکیه“ خه خلق زما ذکر خیر خو کوي [یعني ما ښه یادوي] خو زما قرض نه خلاصوي. چنانچه هغوئ (یعني زما والد صاحب او د هغوئ ملګرې) دواړه ”انطاکیه“ ته لارل (او معلومات ئې وکړو) او د هغه عجیبه کوهي د قیدی قرض ئې خلاص کړو او بیرته هغه مقام ته راغلل نو هلته نه اوس هغه کس وو او نه هغه کوهې وو! هغه دواړه حَضَرَات د شپې هُم هلته د عجیبه کوهي په خائ کښې اوده شو نو په خوب کښې ورته هُم هغه کس راغې او وئې وئیل: ﴿جَزَاكَمَّا اللَّهُ عَنِّي حَيْرًا﴾ (یعني الله تعالی د تاسو دواړو ته زما له طرفه بهتره بدله درکړي) زما د قرض ادا کیدو نه پس زما پروردگار جَلَّ جَلَالُهُ زه د جَنَّت په فلانکې حصه کښې داخل کړې یم. (شَرْحُ الصُّدُور ص ۲۶۷)

مقروض شهید به هُم جَنَّت ته نه شي تلې تر خو چه....

خوږو خوږو اسلامي ورونړو! معلومه شوه چه، ”قرض“ ډیر غټ بوج دې، خوک چه په قرض ادا کولو کښې اخوا دیخوا کوي هغوئ ته د بیان شوي حکایت نه یریدل پکار دي او قرض خوا ته د

تکلیف ورکولو په ځای پکار ده چه پخپله ورشي او د هغه شکر په
 هُم ادا کړي او قرض ئې هُم ادا کړي، هسې نه چه د دروغو په ”نن
 صبا“ کښې ئې مرگ راشي او بیا په قَبْرِ کښې په عذاب کښې
 گرفتار شي. رَسُوْلُ اللهِ ﷺ فرمائي دي: په هغه ذات مې د
 قسم وي د چا په قبضه قُدرت کښې چه زما ساه ده! که کوم انسان
 د الله په لار کښې قتل کړې شي بیا ژوندې شي بیا د الله تعالیٰ په لار
 کښې قتل کړې شي بیا ژوندې شي او د هغه په ذِمّه قرض وي نو
 هغه به جَنّت ته نه داخلېږي تر دې چه د هغه قرض ادا کړې شي.“
 (مُسْنَدُ إِمَامِ أَحْمَد بْنِ حَنْبَلٍ، ج ۸ ص ۳۴۸ حدیث ۲۲۵۵۶) کوم مسلمان چه مقروض
 وفات شي نو عزیزانو ته ئې پکار دي چه فوراً د هغه قرضه ادا
 کړي چه د مرحوم د پاره په قبر کښې آساني شي. خورِ مُصْطَفَى ﷺ
 تعالیٰ عَلَیْهِوَالْحَیْرُ وَسَلَّمَ فرمائي: بېشکه ستاسو رفیق د جَنّت په دروازه باندې د
 خپل قرض په وجه حصار کړې شوې دې که تاسو غواړئ نو د هغه
 قرض پوره ادا کړئ او که غواړئ نو هغه عذاب ته حواله کړئ.“
 (الْمُسْتَدْرَكُ لِلْحَاكِمِ ج ۲ ص ۳۲۲ حدیث ۶۱/۲۶۶۰)

د جنازې د لمانځه نه مخکښې د اعلان طریقه

خوږو خوږو اسلامي ورونږو! خومره ښه به وي چه د جنازې د
 لمانځه نه مخکښې امام صاحب یا بل یو اسلامي ورور داسې اعلان
 کوي چه: د مرحوم اهل خاندان او یاران دوستان تَوَجّه وکړئ: که

مرحوم په ژوند کښې کله ستاسو زړه ازارولې وي يا ئې ستاسو حق تلفي کړي وي نو معاف ئې کړئ، **إِنْ شَاءَ اللَّهُ** تعالٰی مرحوم ته به هُم خیر ورسې او ستاسو به هُم ثواب وشي. که په مرحوم ستاسو قرض وي او معاف ئې کړئ نو **إِنْ شَاءَ اللَّهُ** تعالٰی ستاسو به هُم بیرئ پوریوځي. د دې نه پس د امام صاحب د نیت او د جنازې د لمانځه طریقه هُم وښائي.

وقت پر قرضه ادا کړو پهرمت قول سے جھوٹ مت بولو پوچے کا رٹالم ٹول سے

په وخت قرضه ادا کړه مه تنسته د وعدې نه

ځان ساته له دروغو، هُم د اخوا ديخوا بهانې نه

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيب! صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَى مُحَمَّدٍ

﴿۱۸﴾ په قبر کښې ئې سترگې وغړولې

حضرت سَيِّدُنَا ابو علي **رَحِمَهُمُ اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ** فرمائي: ما يو فقير (يعني د الله تعالٰی يو نيك بنده) قبر ته كوز كړو، چه كفن مې ترې [د سر نه] لرې كړو او سر مې ورله په خاورو كينودو چه الله تعالٰی د ده په بې وسۍ رحم وكړي نو فقير سترگې وغړولې او ما ته ئې اوفرمايل: اے ابو علي! ته د هغه ربّ په وړاندې ما ذليله كوې چه هغه په ما خاص كرم فرمائي: ما عرض وكړو: اے زما سرداره! آيا د مرگ نه پس ژوند شته دې؟ هغه اوفرمايل: **﴿بَلْ أَنَا حَيٌّ وَكُلُّ مُحِبِّ اللَّهِ حَيٌّ﴾**

لَا نَصْرَ لَكَ بِجَاهِي غَدًا (زه ژوندي يم او د الله هر گران بنده ژوندي دي،
بېشكه هغه وجاهت و عزت كوم به چه ماته په ورځ د قيامت راکولې شي،
په هغې به زه ستا مدد کووم) (فَتَاوَى رَضَوِيَّة، ج. ۹، ص ۴۳)

اولياء پس له وفاته هم ژوندي وي

خوږو خوږو اسلامي ورونو! معلومه شوه چه اولياء کرام او
شهداء عظام رَحِمَهُمُ اللّٰهُ تَعَالٰی په خپلو قبرونو کښې ژوندي وي او هر څه
وېني: اعلیٰ حضرت رَحِمَهُمُ اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَيْهِ فرمائي چه علامه علي قاري رَحِمَهُمُ اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَيْهِ
په شرح مشکوة کښې ليکي: د اولياء الله په دواړو حالتونو (يعني
ژوند او مرگ) کښې اصلاً (يعني د هيڅ قسمه څه) فرق نشته، ځکه
وئيلي شوي دي چه هغوئي مري نه بلکه د يو کور نه بل کور ته
تشریف يوسي. (فَتَاوَى رَضَوِيَّة مَخْرَجَه، ج. ۹، ص ۴۳۳، مِرْقَاةُ الْمَفَاتِيح ج ۳ ص ۵۹ تحت الحديث ۱۳۶۶)

کون کهتا ولی کو، مرگنه قید سے چھوٹے وہ اپنے گھر“ گئے

څوک وائي چه وليان مړه شوي دي د قید نه شو آزاد خپل کور ته تلې دي

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيب! صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَى مُحَمَّد

﴿۱۹﴾ کله چه د مینې بنپه په زمکه کښې خڅه شوه....

د ادیرې وچه گیا ریبیل او وړل جائز دي خو څاروي په قبرونو د
پاسه د بوتللو او خړولو اجازت نشته. زما سردار اعلیٰ حضرت، امام

اهلِسْتَتْ، مُجَدِّدِ دین و مِلَّت مولانا شاه امام احمد رضا خان رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ
 فرمائی: دې فقیر (یعنی اعلحضرت) غَفَرَ اللہُ تَعَالٰی لَہُ (اللہ تعالیٰ د د هغوئي
 بخښنه وکړي) د حضرت سيدي ابو الحسن نوري رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ نه
 اوریدلي دي چه په (الهند [یعنی هندوستان کښ]) زمونږه په ښار کښې
 ”مارهړه مَطَهَّرَه“ ته نزدې په یو ځنګل کښې گنج شهیدان دې (یعنی
 په هغې کښې ډیر شهیدان خڅ دي) یو کس (د هغه اجتماعي قبر د پاسه)
 خپله مینښه راروانه کړي وه، یو ځای کښې زمکه نرمه وه، ناڅاپه د
 مینښې ښپه په زمکه کښې خڅه شوه، معلومه شوه چه دلته قبر دې،
 د قبر نه آواز راغې: اے سرپه! تا ما ته تکلیف راکړو، ستا د
 مینښې ښپه زما په سینه پریوته. (فتاویٰ رضویّه مخرّجه، ج. ۹، ص. ۴۵۳)

خوږو خوږو اسلامي ورونږو! معلومه شوه چه شهیدان رحمۃ اللہ تعالیٰ
 ژوندي وي او په قبرونو کښې د هغوئي بدنونه سلامت وي.

شهیدوں کو ملی حق سے حیاتِ جاودانی ہے

خدا کی رحمتیں، جنت میں ان کی مہمانی ہے

شهیدانو ته حق ورکړې ژوند د هميشه دې

د الله په رحمت په جنت کښې هر شهيد ميلمه دې

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيب! صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَى مُحَمَّد

﴿۲۰﴾ قَبْرِ باندې ناست کس ته خبرداري

عُماره بِن حَزَم رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ فرمائي: حُضُورِ اقدس صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ زه په يو قبر ناست وليدم، وئي فرمائيل: اے قبر والا! د قبر نه راکوز شه، مه ته د قبر خاوند ته تکليف ورکوه، نه د هغه تا ته [تکليف در کړي]. (فَتَاوَى رَضَوِيَه مُخَرَّجَةً، ج. ۹، ص. ۴۳۴) د دې مَدَنِي حكايت نه د هغه خلق عبرت حاصل کړي چه د جنازې سره قبرستان ته ځي او هلته **مَعَاذَ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ** بې خطر په قبرونو کښيني.

﴿۲۱﴾ چه په قَبْرِ ئې ښپه کښودله نو آواز راځي

حضرت سَيِّدُنَا قَاسِم بِن مُخَيَّمِر رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وائي: يو کس په قَبْرِ ښپه کښودله، د قَبْرِ نه آواز راځي: ﴿الْيَا عَمِّي وَلَا تُؤْذِنِي﴾ [يعني] در بيرته شه او ما ته تکليف مه راکوه. (ايضاً ص ۴۵۲ شَرْحُ الضُّدُور ص ۳۰۱)

﴿۲۲﴾ په قَبْرِ د پاسه اوده کيدو والا ته صاحبِ قَبْرِ اووئيل...

حضرت سَيِّدُنَا أَبُو قِلَابَه رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ فرمائي: زه د شام نه بَصْرې ته راروان ووم، د شپې يو [غټ] قوندر [يعني جوړ ځاي] ته کوز شوم، اودس مې وکړو او دوه رکعاته لمونځ مې وکړو. بيا مې په يو قبر سر کښودو او اوده شوم، چه راوينې شوم نو ناڅاپه مې واوريدل چه د قبر خاوند [يعني هغه مرحوم] کيله کوي او فرمائي چه ﴿لَقَدْ أَذَيْتَنِي مَنُذُ

اللَّيْلَةَ يعني تا ټوله شپه ما ته تكليف راکړو. (د قبر خاوند نور اووئیل:) مونږ ته معلومه ده او ته نه ئې خبر، مونږه په عمل کولو قادر نه یو، تا چه کوم دوه رکعاته لمونځ وکړو هغه د **دُنْيَا وَمَا فِيهَا** (يعني د دنيا نه او څه چه په دې دُنیا کښې دي د هغې) نه بهتر دي، بیا ئې اُووئیل چه دُنیا والو ته د الله تعالی زمونږ له طرفه جزائے خیر ورکړي چه کله هغوئې مونږ ته ایصالِ ثواب کوي [يعني ثواب رابځښي] نو هغه ثواب د نورو د غریه مثل په مونږه [يعني زمونږه قبرونو ته] را داخلېږي.

(فَتَاوَى رَضَوِيَّه مَخْرَجَة، ج. ۹، ص. ۴۵۲، شَرْحُ الصُّدُور ص ۳۰۵)

﴿۲۳﴾ پاڅه تا ما ته تكليف راکړو!

حضرت سَيِّدُنَا اِبْنِ مِيْنَا تَابِعِي **رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَيْهِ** فرمائی: زه اديرې ته لارم، دوه رکعاته مې وکړل او په یو قبر ځملاستم. قسم په خدائے! چه زه ښه وینس ووم او دا مې واوریدل چه صاحبِ قَبْرِ [يعني هغه مرحوم] وائی: **﴿قُمْ فَقَدْ اَدَيْتَنِي﴾** پاڅه، تا ما ته تكليف راکړو. (دلائل النبوة للبيهقي ج ۷ ص ۴۰)

په قبر ښپه اېښودل حرام دي

خوږو خوږو اسلامي ورونږو! د حكايت نمبر ۲۱، ۲۲ او ۲۳ نه معلومه شوه چه په قَبْرِ د پاسه ښپه اېښودلو يا اوده کيدلو سره قَبْرِ والا ته تكليف رسي او بې د شرعي اجازته يو مسلمان ته تكليف ورکول حرام او جَهَنَّم ته بوتلونکې کار دې. لِهَذَا د يو

مسلمان په قَبْر د نه خوک بڼه کېږي، نه د پرې ورځيږي، نه د پرې کښيږي او نه د ورته ډډه لکوي ځکه چې د دې نه نبي کریم رَعُوْف رَحِيم صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم منع فرمائي دي: دوه فرامينِ مُصْطَفٰی صَلَّی اللہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم: (۱) ما ته د اور په سکروټه يا په توره د پاسه گرځيدل، يا زما بڼه په خپلې کښې گڼدل زيات خوښ دي د دې نه چې زه د يو مسلمان په قَبْر وگرځم. (سُنَنِ ابْنِ مَاجَہ ج ۲ ص ۲۵۰ حديث ۱۵۶۸) يو انسان له د اور په سکروټه ناست اوسيدل تر دې چې هغه د هغه جامه [کپړه] وسيزي او د هغه خرمن ته ورسېږي، د هغه د پاره بهتره ده د دې نه چې په قَبْر د پاسه کښيږي. (صحيح مُسْلِم ص ۴۸۳ حديث ۹۷۱)

وران کړو قبرونو د پاسه جوړه شوي لار باندې تلل حرام دي
 اديرې ته په عامه لاره تلل پکار دي، کومه لار چې نوي جوړه شوي وي په هغې تلل نه دي پکار. رَدُّ الْمُنْتَار کښې دي: (قبرستان کښې چې قبرونه وران کړې شوي وي او په هغې د پاسه) کومه نوي لار جوړه شوي وي په هغې تلل حرام دي. (رَدُّ الْمُنْتَار ج ۱ ص ۶۱۲) بلکه که د نوې لارې صرف گومان هم وي نو بيا هم په هغې تلل ناجائزه او گناه ده. (رَدُّ الْمُنْتَار ج ۳ ص ۱۸۳)

د مزاراتو نه چاپيره وران کړو قبرونو د پاسه جوړ شوي فرش باندې گرځيدل حرام دي

ډیرو مزارات اولیاء سره لیدلي شوي دي چه د زائرینو [یعني زیارت کوونکو] د سهولت د پاره د مسلمانانو قبرونه وران کړې شي او د پاسه پرې فرش جوړ کړې شي. په داسې فرش ځملاستل، گرځیدل، ودريدل او د ذکر و اذکار او تلاوت د پاره کښیناستل وغیره حرام دي، د لرې نه ورته فاتحه لولئ.

د قبر خوا ته ګندګي کول

په قبر د پاسه د اوسیدو کور جوړول، یا په قبر کښیناستل، یا پرې اوده کیدل، یا پرې غټ یا واړه بول کول، دا ټول کارونه اشد (یعني ډیر زیات سخت) مکروه او حرامو ته نږدې دي. (فتاویٰ رضویه مخرجه، ج ۹، ص ۴۳۶) رسول اکرم، سید عالم صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَیْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم فرمائي: مړي ته په قبر کښې هُم د هغه خبرې نه تکلیف کیږي د کومې نه به چه په کور کښې هغه ته تکلیف کیدلو. (الفردوس بناتر الخطاب ج ۱ ص ۱۲۰ حدیث ۷۴۹ دار الفکر بیروت)

که د مړي خخولو د پاره په قبرونو د ښپو کښودلو مجبوري شي؟

که قبرستان ته د مړي د پاره قبر کنستلو یا د مړي خخولو د پاره تلل غواړي او په لاره کښې قبرونه دي [او په هغې د پاسه د ښپو ایښودلو نه بغیر نه شي ورتلې نو] د دې حاجت د پاره اجازت دې، بیا هُم چه څومره کیدې شي بچ د ترې ځي او ښپې ابلې ښپې، او په تللو کښې د د هغه مړو (یعني هغه قبرونو والو) د پاره دُعائے استغفار (یعني د

بخښنې دُعا) کوي. (فَتَاوَى رَضَوِيَّةُ مُخَرَّجَةٌ، ج. ۹، ص. ۴۴۷) په داسې موقع ډ صرف هغوئې ځي څوک چه خخول کوي، يو ډ هُم زيات نه ځي، مثلاً که معلومه وي چه درې کافي دي نو څلورم ډ هلته نه ځي، او هغه درې هُم که مجبوراً په قبرونو ولاړ وونو د خاورو اړولو نه پس ډ د اذان او فاتحه د پاره نه حصاريري فوراً ډ بيرته راځي او داسې ځائ ته ډ راشي کوم ځائ کښې چه يقيني طور د ښو لاندې قبرونه نه وي او هلته ډ د اذان او فاتحه ترکيب وکړي.

په اديره کښې ميرو ته خواړه اچول

د دعوت اسلامي د اشاعتي ادارې مکتبۃ الہدینہ چاپ شوي کتاب ”ملفوظات اعلیٰ حضرت“ صفحه ۳۴۸ تا ۳۴۹ نه يو معلوماتي عرض و ارشاد [يعني سوال و جواب] اوگورئ: سؤال: د مړي سره ميرو ته د اچولو د پاره خواړه (يعني چيني) قبرستان ته وړل څنگه دي؟ جواب: څنگه چه ډوډئ د ځان سره وړل علمايے کرامو منع کړي دي هُم دغسې خواړه دي او ميرو ته (وړه يا خواړه يا چيني وغيره) په دې نيټ اچول چه مړي ته تکليف ونه رسوي، دا صفا جهالت دې. او که دا نيټ نه وي نو بيا هُم په ځائ د دې (ميرو ته اچولو نه) مساकिन صالحين (يعني نیکو او پرهيزگارو غريبانو) باندې تقسيمول بهتر دي. (بيا ئې اُفرمائيل چه) که په کور کښې خومره خيرات کول غواړئ وکړئ، په اديره کښې اکثر ليدلي شوي دي چه د غلې د تقسيمولو

په وخت كښې ماشومان او ښځې وغيره شور كوي، منډې جوړې كړي او د مسلمانانو په قبرونو خيژي.

په قبر اوبه شيندل

په شَبِ براءت كښې يا د هرې حاضرۍ په موقع بعضې خلق د خپلو عزيزانو په قبرونو باندې اوبه شيندي، دا اسراف او ناجائزه دي او كه دا گنړي چه د دې سره به د مړي قبر [دنده] يخ شي نو د اسراف سره سره صفا جهالت هُم دې، خو د مړي د خخولو په وخت كښې پرې اوبه اچولو كښې باك نشته بلكه بهتر دي. هُم دغسې كه په قَبْرِ بوتې وغيره وي او د هغې د پاره اوبه اچوي نو بيا هُم باك نشته. خو دا ياد ساتئ! چه كه اوبه اچولو له تللو د پاره په قبرونو باندې ښو اښودلو نه بغير نه شي تللې نو گنهگار دې، بلكه په داسې صورت كښې د ئې په مزدورۍ باندې به بل كس هُم نه اچوي.

په پخواني قبرستان كښې كور جوړول څنگه دي؟

قبرستان وقف دې او په وقف كښې د سُكونت (يعني د اوسيدو) كور جوړول ”وقف بې جا“ [يعني د وقف بې ځايه استعمالول] دي او په دې (يعني وقف) كښې بې ځايه تصرف كول حرام دي. بيا كه د زمكې په هغه حصه كښې قبرونه هُم وي اكر كه ښې ئې بالكل ناپيد (يعني غائبې) شوي وي، نو بيا خو د پيرو حرامو مجموعه ده، (مثلاً چه كوم نه

ښکاري) په هغه قبرونو به ښېپې اېښودلې شي، گرځېدل به پرې کيږي، کښېناستل به پرې کيږي، غټ او واړه بول به پرې کيږي، او دا ټول [کارونه] حرام دي. په دې کښې مسلمان ته قسما قسم تکليف رسېدل دي او مسلمانان هم څوک؟ مري، چه کيله هم نه شي کولې او په دُنیا کښې بدله هم نه شي اغستې، بې د شرعي وجهې نه مسلمانانو ته تکليف [ورکول] الله و رسول ته تکليف [ورکول] دي او الله و رسول (عَزَّوَجَلَّ وَ صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) ته تکليف ورکوونکې د جَهَنَّم حقدار دي. هم دغسې [که چا] د اديرې خوا ته کور جوړ کړو او د بولو [يعني د اودس ماتي] اوبه يا د دويي [يعني د جامو وېنځلو] گنده اوبه قبرونو طرف ته بهيوي نو دا هم سخت حرام دي او څوک ئې چه د قُدرت لرلو باوجود نه منع کوي هغه هم د حرامو مُرتکب دي او د کرايه په طمعه (يعني د کرايه په لالچ) کښې هغه روا ساتل (يعني جائز گنډل) ډير په ارزان قيمت جَهَنَّم اخستل دي، دا کارونه هم هغه کس کولې شي د چا په زړه کښې چه نه د اسلام قدر وي، نه د مسلمانانو عِزّت، نه د خدائے ويره او نه د مرگ هېيت. ﴿وَالْعِيَاذُ بِاللّٰهِ تَعَالٰی﴾. (يعني د الله تعالی پناه) (فَتَاوَى رَضَوِيَّة، ج. ۹، ص. ۴۰۹)

چه زور قبر کښې هډوکي ويني نو...؟

که د باران په وجه يا په بله وجه قَبْر ولوبړي او د مړي هډوکي وغيره ښکاري نو هغه قَبْر په خاورو بندول ضروري دي. په دې باره کښې د فُتَاوَي رَضَوِيَّه شريف نه ”سوال جواب“ اوگورئ. سَوَال: څه فرمائي عُلَمَائِ دین په دې مَسْئَله کښې چه که قدیم [يعني زور] قبر په څه وجه خلاص [يعني سورې شي يا ولوبړي] يعني خاورې ترې لرې شي او د مړي هډوکي وغيره ښکاره شي نو په دې صورت کښې په قبر باندې خاورې اړول جائز دي که نه؟ الجواب: په دې صورت کښې په هغې خاورې اړول صرف جائز نه بلکه واجب دي ځکه چه سَتِر مُسَلَم (يعني د مسلمان پرده ساتل) لازم دي. (فُتَاوَي رَضَوِيَّه، ج. ۹، ص. ۴۰۳)

د خوب ليدو په وجه د قبر سپردلو مَسْئَله

بعضې وخت مړې په خوب کښې راشي او وائي چه زه ژوندې يم ما در اوباسئ! يا وائي چه زما قَبْر ته اوبه راغلي دي، زه دلته پرېدانه يم! ما بل ځای ته مُنْتَقِل کړئ! وغيره، که ډير ځل داسې ځوبونه ويني نو بيا هم د خوب ليدلو په بُنياد ”قبر سپردل“ جائز نه دي. فرض کړئ که چا د خوب په بُنياد يا د شرعي اجازت نه بغير قَبْر وسپردو او د مړي بدن سره د کفنه سلامت را اووتو او خوشبوئيانې ئې کولې او نورې ښې ښې ئې هم وليدلي نو بيا به هم بې د شرعي اجازته قبر سپردلو والا ضرور گنهگار قرار کيږي، په دې

باره کښې په فَتَاوِی رَضَوِیَّه شریف کښې ”سوال جواب“ اوگورئ،
 سُوال: په دې باره کښې څه فرمائي چه یوه ښځه د حَمْل د مودې د
 پوره کیدو سره د حَمْل په حالت کښې وفات شوه، د دستور مطابق
 خڅه کړې شوه، بیا یو صالح یعنی نیک سړي خوب ولیدو چه د هغه
 ښځې ژوندې ماشوم پیدا شوې دې، آیا اوس د هغه کس د خوب په
 اِعْتِمَاد قَبْر کنستل او ماشوم د ښځې سره راویستل جائز دي که نه؟
 الجواب: جائز نه دي، خو که څه روښانه دلیل وي، پرده محفوظه ده،
 او خوبونه قِسْمًا قِسْمًا وي، په ”سراجیه“ بیا په ”هِنْدِیّه“ کښې دي
 چه د یوې ښځې د حَمْل ۷ میاشتې شوي وې، ماشوم به ئې په گیده
 کښې حرکت کولو، هغه مړه شوه او خڅه کړې شوه، بیا چا په خوب
 کښې ولیدله او هغه وائی چه زما ماشوم شوې دې نو قَبْر به نه کني.
 ﴿وَاللّٰهُ تَعَالٰی اَعْلَمُ﴾ یعنی او لوی خُدائے ښه پوهیږي. (فَتَاوِی رَضَوِیَّه مُخَرَّجَة،
 ج. ۱، ص. ۴۰۵، ۴۰۶) د ملفوظات اعلیٰ حضرت صفحه ۵۰۱ تا ۵۰۳ نه د ”قَبْر
 کُشائی“ [یعني قَبْر سپردلو] مُتَعَلِّق نهایت اَهم او عبرتناك ”سوال جواب“
 اوگورئ، سُوال: یو قبر کچه دې، هر ځل (د باران و غیره) د اوبو نه
 ډکيږي (آیا) په هغې کښې پوخ ډاټ (یعني د سُوري بندولو څه څیز)
 ولگوو؟ الجواب: په قبر باندې ډاټ لگولو (یعني بندولو) کښې باک
 نشته، خو سپردل نه دي پکار. چه مړې خڅ کړې شي او خاورې

پرې وارولې شي نو هغه د الله (تعالی) "امانت" شي، د هغې کشف (يعني سپرډل) جائز نه دي. (ځکه چه په قبر کښې مړې د دوو حالونو نه خالي نه دي (يا خو) مُعَذَّب (يعني په عذاب کښ) دي يا مُنْعَم عليه (يعني په نعمت کښې دي). که مُعَذَّب (يعني په عذاب کښ) وي نو کتونکې به ئې ويني او خفګان به کوي او هيڅ به نه شي کولې. او که مُنْعَم عليه (يعني په نعمت کښ) وي نو هغه (يعني مړې) بده ګنري.

په قَبْرِ ماشومان خيږي او کوزيږي

د ملفوظاتِ اعلى حضرت مُؤَلَّف (يعني ترتيب کوونکې) شهزاده اعلیٰ حضرت، تاجدارِ اَهْلِ سُنَّت حضرت مُفتی اعظم هند حضرت عَلَّامه مولانا مُصطفیٰ رضا خان رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ د اعلیٰ حضرت د ارشاد نه لاندې په حاشیه کښې لیکي: "فقير وائي که صورت مَعَاذَ اللَّهِ صُورَتِ اُولی (يعني د عذاب والا مُعَامَلَه) وي نو [د مړي له طرفه] بد ګنرل نور زيات پکار دي او بې وجه مسلمان ته تکليف ورکول حرام (او) خُصُوصاً مړي ته تکليف ورکول، او د حديث د ارشاد نه ثابت دي چه قَبْر ته ډډه وهلو سره هُم مړي ته تکليف کيږي." نو مَعَاذَ اللَّهِ صرف د خپل خواهش د پاره، نه (دا چه) د ضرورت او حاجت د پاره هغه په کوداله وهل او قَبْر کنستل به د خومره سخت تکليف باعث وي. آه! د مسلمانانو د اديرو چه نن صبا کوم بد حال دي په

هغې چه خومره ژړا وکړې شي کمه ده. خلق په قَبْر د پاسه ناست چيلمونه څښي، [د پاسه پرې ناست] فُضول او لغو (يعني بيکاره) خبرې کوي، [په قبرونو د پاسه ناست] کنزلي او خنداگانې کوي. صرف غير قومونه نه بلکه پخپله مسلمانان هم دا غير مناسبه او بې هوډه کارونه کوي. ماشومان په قبرونو د پاسه لوبې کوي او توپونه پرې وهي بلکه خره پرې د پاسه ارغري او سوتي [يعني غوشان] پرې کوي، چيلی پرې گرځي او پچي پرې کوي. **وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ.** مسلمانانو! د خُداي د پاره سترگې وغړوئ! يوه ورځ به تاسو هم (د دې دُنيا نه) ځئ. که د دې مړو د پاره څه انتظام نه کوئ نو د ځان د پاره ئې وکړئ.

﴿۲۴﴾ قَبْر سپردلو والا ړوند شو!

بې د شرعي اجازته د قَبْر سپردلو خوفناک انجام په دُنيا کښې هم ليدې شي، چنانچه په ملفوظات اعلیٰ حضرت صفحه ۵۰۲ کښې دي چه عَلَّامه طاش کُبری زاده **رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ** دا حدیث ولیدو چه ”د عُلَمَائِه دین بدن خاورې نه خوري، بدن د هغوئي سلامت اوسي.“ شیطان ورته په زړه کښې وسوسه واچوله چه زمونږه اُستاد ډیر غټ عالم وو د هغوئي قَبْر سپرم او گورم چه د هغوئي بدن په څه حالت کښې دې! دې وسوسې د هغوئي په زړه داسې غلبه وکړه چه یوه شپه لاړو او قَبْر ئې

وسپردو، چه وئې کتلو نو کفن ئې هُم نه وو خر شوې. د کتلو نه پس د قَبْرِ نه آواز راغې: ”ودې کتلو! الله (تعالی) دِ تا پوند کړي.“ په هُم هغه ساعت ئې دواړه سترگې اوبهیدلې (یعني نابینا شو).

﴿۲۵﴾ قَبْرِ سپردلو والا ژوندې خخ شو

هُم دغسې په ناجائزه طور باندې د قَبْرِ سپردونکي یو بل کس دردناک انجام اُوگورئ. چنانچه اعلیٰ حضرت رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰی عَلَیْهِ فرمائي: یوه ښځه مړه شوه او خخه کړې شوه، د خاوند ئې ورسره ډیره مینه وه، مَحَبَّت مجبوره کړو چه د هغې قَبْرِ وسپرم او اُوگورم چه خه حال ئې دې! یو عالم ته ئې دا اراده ښکاره کړه، هغوئې منع کړو خو خبره ئې ونه منله او هغه [عالم صاحب] ئې ځان سره ادیرې ته بوتللو، عالم ډیر منع کړو خو هغه قَبْرِ وسپردلو. عالم صاحب د قَبْرِ په غاړه ناست وو او هغه ښکته ورکوز شو خه گوري چه د هغه ښځې دواړه ښيې شا طرف ته تاو کړې شوي دي او د چونتې سره تړلي شوي دي. هغه کوشش وکړو چه خلاصه ئې کړم، خپل ټول زور ئې پرې ولگوو خو خلاصه ئې نه کړې شوه. ”د الله تړلي غوټه څوک خلاصولې شي!“ هغه عالم صاحب منع کړو، خونه ئې منله. دوباره ئې بیا زور وکړو، عالم صاحب بیا منع کړو چه گوره په هُم دې کښې خیر دې دا هُم دغسې پریږده، هغه اُووئیل: یو ځل بیا زور کووم بیا چه خه

کيږي گورو به. زور ئي کولو کولو آخر دا چه زمکه بنکته لاره او هغه سږي (ژوندې) او (هغه مړه) بنځه دواړه په زمکه کښې خځ شو.

﴿وَالْعِيَّادُ بِاللّٰهِ تَعَالٰی﴾ (ملفوظات اعلیٰ حضرت ص ۵۰۲، ۵۰۳)

نه پيدا هو ضد اور ره هر گهړي سر مرا حکم شرعي په خم يا الهي
ترے قهر سے میں اماں چاہتا ہوں تودے عافیت کر کرم يا الهي
بسر زندگی میری نیکی کی دعوت
میں ہونکے طیبہ میں دم يا الهي

ما وساتې د ضد نه، او هر دم زما سر قيت لري په حکم شريعت يا الهي
ستاد قهر نه زه دير زيات امان غواړم ته وکړي کرم، را کړي عافيت يا الهي
زما ژوند کړي تير د نيکي په دعوت کښ په طيبه کښي را کړي مرگ د شهادت يا الهي

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيب! صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَى مُحَمَّدٍ

د امانتاً خخولو مسئله

ځيني خلق په نورو ښارونو کښې وفات شي نو هغوئي عارضي طور امانتاً دفن کړي شي، بيا ئي د موقعي په مناسبت را اوباسي او خپل کلي وغيره ته ئي يوسي او هلته ئي خځ کړي، دا ناجائزه دي. د هُم دغسې يو سوال په باره کښې زما سردار اعلیٰ حضرت رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَيْهِ فرمائي: ”دا حرام دي، د خخولو نه پس (قبر) سپردل جائز نه دي.

(فتاوى رَضَوِيَّة، ج. ۹، ص. ۴۰۶)

د بل چا په زمکه کښې بې تپوسه خخول

که خوک د چا په پلاټ یا پټي و غیره کښې د مالک د اجازت نه
 بغیر مړې خخ کړي نو مالک ته اختیار دې چه مړې پرې بیرته
 اوباسي یا زمکه هواره کړي او په هغې باندې فصل وکړي یا پرې
 تعمیرات وغیره چه څه غواړي وکړي. چنانچه فقهای کرام رحمهم الله تعالی
 فرمائي: د خاورو اړولو نه پس مړې د قبر نه راویستل نه دي پکار
 خو د کوم انسان د حق په وجه مثلاً دا چه [د چا] زمکه قبضه شوي
 وي، او مالک ته به اختیار وي چه مړې بهر را اوباسي یا قبر د
 زمکې سره برابر کړي. (دُرْمُخْتَار ج ۳. ص ۱۷۰) زما سردار اعلیٰ حضرت،
 امام اهل سنت مولانا شاه امام احمد رضا خان رحمهم الله تعالی علیه د یو سوال په
 جواب کښې هُم دغسې جُزیه لیکلو نه پس د پلاټ [یعني زمکې]
 مالک ته د نیکی دعوت فرمائي چه دا اصل حُکمِ فقهی خو دې
 (یعني شرعاً اجازت خوشته) خو مسلمان نرم زړه لرونکې او د بل
 مسلمان د پاره رحم لرونکې وي، **قَالَ اللهُ تَعَالَى:** (یعني الله تعالی فرمائي):
رَحِمَاءُ بَيْنَهُمْ (پ ۲۶: الفتح: ۲۹) (مفهوم ترجمه کنز الایمان: او په خپل مینځ کښې
 رحم کوونکي دي) که هغه [یعني د زمکې خاوند] صبر وکړي (او په
 ناجائزه طریقه په خپله زمکه باندې خخ کړې مړې پریردي نو) الله تعالی به د
 هغه خطاکاني اوبخښي. **أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللهُ لَكُمْ** (پ ۱۸: النور: ۲۲)

(مفهوم ترجمه کنز الایمان: آیا تاسو دا نه خوښوئ چې الله (تعالی) ستاسو بخښنه وکړي) که هغه په خپل مړ ورور احسان وکړي نو الله تعالی به په هغه احسان وکړي، ﴿کَمَا تَدِينُ تَدَانُ﴾ (یعني چې څنګه کوي هُم هغسې به ستا سره کيږي) که هغه د خپل مړ ورور پرده ښکاره نه کړي الله (تعالی) به د هغه پرده وساتي **مَنْ سَتَرَهُ اللَّهُ** (یعني څوک چې د چا پرده پټه وساتي الله تعالی به د هغه پرده پټه وساتي) او که هغه د خپل مړ ورور د قبر احترام وکړي، الله (تعالی) به د هغه په ژوند او مرګ کښې هغه ته احترام ورکړي. ﴿اللَّهُ فِي عَوْنِ الْعَبْدِ مَا كَانَ الْعَبْدُ فِي عَوْنِ أَخِيهِ﴾ (یعني الله تعالی) د بنده مدد فرمائي، تر څو چې بنده د خپل ورور مدد کوي) ﴿وَاللَّهُ تَعَالَى أَعْلَمُ﴾. (فتاویٰ رضویه مخرجۃ، ج. ۹، ص. ۳۷۹، ۳۸۰)

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيب! صَلَّى اللَّهُ تَعَالَى عَلَى مُحَمَّد

که د مړي سره مال خڅ شي نو څه کول پکار دي؟

که د چا رقم و غیره د مړي سره خڅ شو نو د هغې د راویستلو د پاره د قبر سپردلو اجازت شته دي. چنانچه فقهای کرام **رحمهم الله تعالی** فرمائي: که زنانه چا د کالو [یعني سرو یا سپینو زرو] سره خڅه کړه او بعضې وارثان موجود نه وو نو هغه وارثانو ته د قبر کنستلو اجازت شته دي. که د چا څه مال قبر ته پریوتو او د خاورو اړولو نه پس

ورياد شو نو د راويستلو د پاره قَبْر کُنستلې شي اگر که هغه يو دِرهم وي. (فَتَاوَىٰ عَلَيَّيْرِي، ج. ۱، ص. ۱۶۷)

”زيارتِ قَبُورِ سُنَّتِ دِي“ د خوارلسو حُرُوفو

په نِسبت ۱۴ مَدَنِي ګلونه

(۱) د مسلمانانو د قبرونو زيارت سُنَّت او د اولياءِ کرام او شُهَداءِ عِظام رَحْمَتُ اللهِ تَعَالٰی مزارتو ته حاضریدل د سعادت د پاسه سعادت [يعني ډيره زياته نيك بختي] ده او هغوئي ته اِیصالِ ثواب مندوب (يعني خوښ شوې کار) دې. (فَتَاوَىٰ رَضَوِيَّة مَخْرَجَة، ج. ۹، ص. ۵۳۲)

په اديره کښې [قبرونو ته] د سلام کولو طريقه

(۲) داسې ودريرئ چه قبلې طرف ته مو شا او قبرونو والو طرف ته مو مخ وي، د هغې نه پس په تَرْمِذِي شريف کښې بيان شوې دا سلام اوواځي: **اَلْسَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا اَهْلَ الْقُبُورِ يَغْفِرُ اللهُ لَنَا وَلَكُمْ اَنْتُمْ سَلَفُنَا وَنَحْنُ بِالْاَثَرِ**. ترجمه: اے قَبْر والو! په تاسو د سلام وي، الله تعالى د زمونږه او ستاسو بخښنه وکړي، تاسو زمونږ نه مخکښې راغلي ئې او مونږه ستاسو نه پس درتلونکي يو. (سُنَنُ التِّرْمِذِي، ج. ۲، ص. ۳۲۹ حديث ۱۰۵۵)

اربونو مرحومانو نه د دُعائے مغفرت حاصلولو وظيفه

(۳) څوك چه قبرستان [يعني اديرې] ته داخل شي او دا دُعا اووایې:
 اللَّهُمَّ رَبَّ الْأَجْسَادِ الْبَالِيَةِ وَالْعِظَامِ النَّخِرَةِ الَّتِي خَرَجَتْ مِنَ الدُّنْيَا وَهِيَ
 بِكَ مُؤَمَّنَةٌ أَدْخِلْ عَلَيْهَا رَوْحًا مِّنْ عِنْدِكَ وَسَلَامًا مِّنِّي. ترجمه: اے الله
 عَزَّوَجَلَّ! (اے) د دوريدلو وجودونو او د وراستو شوو هډوكو ربه! څوك چه د دُنیا نه د
 ايمان په حالت كښ تلي دي په هغوئي خپل رحمت وكړې او زما سلام وړ ورسوي.
 نو د حضرت آدم عَلَيْهِ السَّلَام نه واخله تر دغه وخته پورې چه څومره
 مسلمانان وفات شوي وي ټول به د هغه (يعني دُعا لوستونكي) د پاره د
 بخښنې دُعا كوي. (شَرْحُ الصُّدُور ص ۲۲۶)

(۴) كه [څوك] د قَبْرِ خوا ته كښينا ستل غواړي نو د صاحبِ قَبْرِ د
 مرتبې په لحاظ دِ په ادب كښيني. (رَدُّ الْمُنْتَخَر ج ۳، ص ۱۷۹)

د قبرونو د زيارت كولو غوره وختونه

(۵) د قبرونو د زيارت د پاره دا څلور ورځې بهرې دي: كُل، زيارت،
 جُمعه، خيالي. (عالمگيري ج ۵، ص ۳۵۰) (۶) د جُعبې په ورځ د سحر د لمانځه نه
 پس د قبرونو زيارت كول افضل [يعني غوره] دي. (فَتَاوَى رَضَوِيَّة مَخْرَجَة،
 ج ۹، ص ۵۲۳) (۷) د شپې يواځې اديرې ته تلل نه دي پكار (ايضاً) (۸) په
 مُتَبَرِّكو (يعني مباركو) شپو د قبرونو زيارت غوره دې خاص طور شپ
 براءت. (فَتَاوَى عالمگيري ج ۵، ص ۳۵۰) هُم دغسې په مُتَبَرِّكو (يعني مباركو)
 ورځو كښې هُم د قبرونو زيارت غوره دې مثلاً د اخترو (يعني د غټ

اختر او واره اختر) په ورځ، په لسم مُحَرَّمُ الْحَرَام او په عَشْرَةَ ذِي الْحِجَّة كښې (يعني د ذِي الْحِجَّة په ورومبو لسو ورځو كښ) (ايضاً)

په قبر د پاسه اگرتي بلول

(۱۰) په قبر د پاسه اگرتي بلول نه دي پكار، په دې كښ سوئې ادب (يعني بې ادبي) او بدفالي ده (او د دې نه مري ته تكليف رسي) خو كه (حاضر و خلقو ته) د خوشبو (كولو) د پاره (لگول غواړئ نو) د قبر په خوا كښې په خالي ځاي كښې ئې ولگوئ ځكه چه خوشبو كول محبوب (يعني خوښ عمل) دې. (مُخَصَّنْ از فتاوى رَضَوِيَّة مُخَرَّجَه ج ۹، ص ۵۲۰، ۴۸۲)

په قبر د پاسه شمع بلول

(۱۱) په قبر ډيوه يا شمع وغيره مه گردي ځكه چه دا اور دې، او په قبر باندې د اور كينودو سره مري ته تكليف رسي، خو كه چارجر [يعني ايمرجنسي لائټ]، بيټري يا د بلب والا موبائل نه وي او حكومتي بټي هُم نه وي نو د شپي په لاره تلونكو يا په كتلو تلاوت كوونكو د پاره رنډا كول مقصود وي، نو د قبر نه يو طرف ته په خالي زمكه شمع يا ډيوه وغيره كينودې شئ. خو چه هغه خالي ځاي داسې نه وي چه هلته مخكښې قَبْر وو او بيا وران شوې وي. (۱۲) اعلیٰ حضرت رَحْمَةُ اللهِ تَعَالَى عَلَيْهِ نقل كوي: په صحيح مُسْلِم شريف كښې د حضرت عمرو بن

عاص رضی اللہ تعالیٰ عنہ نه روایت دې چه هغوئي د [خپل] وفات په وخت کښې خپل فرزند ته اوفرمائيل: ”چه کله زه مړ شم نو زما سره د نه څوک نوحه کوونکي ځي، نه د راسره اور ځي.“

(صحيح مسلم ص ۷۵ حديث ۱۹۲، فتاوى رضويّه مخرّجه، ج ۹، ص ۴۸۲)

د کوم قبر معلومات چه نه وي دا د مسلمان دې که د کافر
(۱۳) د کوم قَبْرُ چه دا حال هُم معلوم نه وي چه دا د مسلمان دې که د کافر نو د هغې زیارت کول، یا هغې ته فاتحه وئيل بالکل جائز نه دي ځکه چه د مسلمان د قَبْر زیارت کول سُنّت دي او فاتحه وئيل مُسْتَحَب، او د کافر د قبر زیارت کول حرام دي او هغې ته د ایصالِ ثواب قصد [اراده] کُفر دې. (فتاوى رضويّه مخرّجه، ج ۹، ص ۵۳۳)

(۱۴) که [څوک] ځان له کفن تیار ساتي نو باک نشته او [ځان له] قَبْر کنستې ساتل بې معنی دي، څه معلومه ده چه کوم ځای به مري.

(دُرِّ مُختار ج ۳ ص ۱۸۳)

هو! بارگنه سې نه نڅل دوش عزيزان

لله مری نقش کړاے جان چمن پھول (حدائقِ بخشش شریف)

د شعر تَرْجَمَه: پس د مرگه چه ما په اُوکو واخلي نو هسې نه چه زما د گُناهونو
په بوج زما عزيزان شرمنده شي، يا رَسُوْلُ اللهِ، د خُدائے د پاره زما مړې د چمن د
کُل په شان کړئ.

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيب! صَلَّى اللهُ تَعَالَى عَلَى مُحَمَّد

نيک او لمونځ گزاره جوړیدو د پاره

هر زیارت د ماښام نه پس ستاسو په ځای کښ کیدونکي د دعوت اسلامي د سنتو ډکه هفته واره اجتماع کښ د رضائے الهي د پاره د ښو ښوونو سره ټوله شپه تیروي * د سنتو تربیت د پاره په مدني قافلو کښ د عاشقان رسول سره هره میاشت د دري ورځو سفر او هره ورځ د "فکر مدینه" په ذریعه د مدني انعاماتو رساله ډکوي او د هرې مدني میاشتي په یکم تاریخ ټي د خپل ځای ذمه دار ته د جمع کولو معمول جوړ کړي.

زما مدني مقصد: "ما ته د خپل ځان او د ټولې دنیا د خلقو د اصلاح کوشش کول دي." **اِنْ شَاءَ اللّٰهُ عَزَّوَجَلَّ**. د خپل ځان د اصلاح د پاره په "مدني انعاماتو" عمل او د ټولې دنیا د خلقو د اصلاح د کوشش کولو د پاره په "مدني قافلو" کښ سفر کول دي. **اِنْ شَاءَ اللّٰهُ عَزَّوَجَلَّ**

فیضانِ مدینه محلّہ سوداگران زرہ سبزی منہی، باب المدینہ (کراچی)

UAN: +92 111 25 26 92 Ext: 7213

Web: www.dawateislami.net / E-mail: translation@dawateislami.net

www.dawateislami.net